

МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

II ВСЕУКРАЇНСЬКА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ ЗДОБУВАЧІВ
ВИЩОЇ ОСВІТИ
ТА МОЛОДИХ УЧЕНИХ

ТРАНСФОРМАЦІЯ МЕНЕДЖМЕНТУ
В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ
МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

МИКОЛАЇВ
20-22 БЕРЕЗНЯ 2024 Р.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ

**ТРАНСФОРМАЦІЯ МЕНЕДЖМЕНТУ В УМОВАХ
ГЛОБАЛЬНОЇ МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ
НЕСТАБІЛЬНОСТІ**

Матеріали
II Всеукраїнської науково-практичної конференції

м. Миколаїв, 20-22 березня 2024 р.

Миколаїв
2024

Конференцію зареєстровано в УкрІНТЕІ (посвідчення № 596 від 25.12.2023 р).

Рекомендовано до друку рішенням науково-методичної комісії факультету менеджменту Миколаївського національного аграрного університету (протокол №8 від 19.03.2024 р.).

Редакційна колегія:

Голова оргкомітету

ШЕБАНИНА О.В. – д-р екон. наук, професор, декан факультету менеджменту Миколаївського національного аграрного університету.

Члени оргкомітету

ПОТРИВАЄВА Н.В. – д-р екон. наук, професор, завідувач науково-дослідного відділу;
ПОЛТОРАК А.С. – д-р екон. наук, професор, завідувач кафедри менеджменту та маркетингу;

ЧЕРВЕН І.І. – д-р екон. наук, професор, завідувач кафедри готельно-ресторанної справи та організації бізнесу;

КЛЮЧНИК А.В. – д-р екон. наук, професор, завідувач кафедри публічного управління та адміністрування і міжнародної економіки;

ХРИСТЕНКО О.А. – канд. екон. наук, доцент, завідувач кафедри економіки підприємств;

ТИЩЕНКО С.І. – канд. пед. наук, доцент, завідувач кафедри економічної кібернетики, комп'ютерних наук та інформаційних технологій;

ІВАНЕНКО Т.Я. – канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри готельно-ресторанного бізнесу та організації бізнесу;

СТАМАТ В.М. – канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри менеджменту та маркетингу;

СУХОРОУКОВА А.Л. – канд. наук з держ. управління, доцент, доцент кафедри менеджменту та маркетингу;

БУРКОВСЬКА А.І. – доктор філософії (економіка), старший викладач кафедри менеджменту і маркетингу.

Трансформація менеджменту в умовах глобальної макроекономічної нестабільності: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Миколаїв; 20-22 березня 2024 р. Миколаїв : МНАУ, 2024. 77 с.

У збірнику опубліковано тези доповідей на II Всеукраїнській науково-практичній конференції «Трансформація менеджменту в умовах глобальної макроекономічної нестабільності», на якій обговорювались питання розвитку сучасної парадигми управління в умовах європейської інтеграції; соціокультурні, освітні та правові аспекти соціального управління; управління соціально-економічними системами: регіональний та галузевий підходи; інформаційні технології управління бізнесом в умовах глобальної макроекономічної нестабільності.

Відповідальність за достовірність наведених у статтях даних та тверджень несуть їх автори. Стиль і оформлення авторів збережені.

ЗМІСТ

Андрушкевич Т. В. Інноваційні моделі управління: досвід європейських країн та їх вплив на український бізнес	6
Брикайло Н. В. Управління результативністю менеджменту підприємства	8
Бурковська А. І., Бурковська А. В. Фінансові механізми забезпечення продовольчої безпеки України в умовах системної кризи	10
Башинська Ю. І. Інформаційні технології управління туристичним бізнесом в умовах глобальної макроекономічної нестабільності	12
Богдан С. В. Особливості управління агробізнесом в умовах європейського зеленого курсу	14
Воробйова С. С. Роль штучного інтелекту у забезпеченні ефективності управління бізнесом у нестабільному економічному середовищі.....	16
Вершинін М. П. Антикризове управління ресторанним бізнесом в контексті продовольчої безпеки країни	18
Ветрова Н. С. Чинники впливу на фінансову стійкість держави в умовах невизначеності	20
Гаман А. С. Роль інформаційних технологій у ефективному управлінні ресурсами та фінансами підприємств аграрного сектору	22
Гончаренко М. О. Управління комплексом мотиваційної політики в агробізнесі для забезпечення продовольчої безпеки	24
Грабовська К. А. Використання штучного інтелекту та машинного навчання в управлінні бізнесом під час глобальної економічної нестабільності	26
Dong Hai. Cost management in conditions of economic instability of a company through the cost classification	28
Згара І. К. Державне управління агропромисловим комплексом України в умовах євроінтеграції	30
Залевський Ю. М. Зарубіжний досвід рейтингової оцінки інвестиційної привабливості	32
Кузьмін Є. О. Аналіз: ключові аспекти та виклики для підприємств українського бізнес-середовища	34
Магар А. Є. Розвиток системи управління кадровим потенціалом в інтеграційних умовах	36
Наконечна Д. Д. Лідерство в умовах нестабільності	38
Нехайчик Є. Є. Штучний інтелект в економіці	40
Онопрійчук Д. О. Фінансові детермінанти сталого землекористування на засадах забезпечення продовольчої безпеки України	42
Пекера А. В. Особливості сталого землекористування на засадах забезпечення продовольчої безпеки України	44
Папіровська В. І. Особливості розвитку територіального маркетингу	46

Поповиченко А. С., Верезуб О. В. Сучасні підходи до корпоративного управління: тенденції та виклики	49
Проценко А. О. Сучасні фактори ціноутворення.....	51
Сухорукова А. Л. Особливості формування та розвитку системи управління персоналом в органах публічної влади	53
Татаринів О. В. Постановки системи бюджетування на підприємстві в умовах нестабільності бізнесу	56
Тимочко Ю. З. Управління конкурентоспроможністю підприємств малого бізнесу	58
Тимченко А. В. Управління реінжинірингом та інноваційними бізнес-процесами в сільському господарстві України	60
Ткаченко В. С. Роль стратегічного фінансового управління в умовах глобальної макроекономічної нестабільності	62
Хилько І. І. Прогнозування показників діяльності підприємства за допомогою моделювання.....	64
Чередниченко К. М. Державне регулювання розвитку інклюзивної освіти в контексті професійної підготовки молоді	66
Яловега Л. В., Лега О. В., Прийдак Т. Б. Соціально-економічна система: сутність та складові	68
Карламов Д. О. Валютна безпека України в умовах економічної нестабільності	70
Радько Д. Р. Проблеми функціонування податкової системи України	72
Хржановський Д. О., Полторак А. С. Боргова безпека держави як основа її фінансової стабільності	75

Андрушкевич Т. В.,
здобувач вищої освіти спеціальності 073 «Менеджмент»
Науковий керівник: Лівандовська О. А.,
асистент кафедри менеджменту та маркетингу
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

ІННОВАЦІЙНІ МОДЕЛІ УПРАВЛІННЯ: ДОСВІД ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН ТА ЇХ ВПЛИВ НА УКРАЇНСЬКИЙ БІЗНЕС

У швидкоплинному світі, де технології постійно розвиваються, інноваційність стає ключовим фактором для успіху бізнесу. Тому вивчення досвіду країн, які успішно впроваджують інноваційні моделі управління, може бути надзвичайно корисним для українських підприємств.

Інноваційна модель управління – це система підходів, методів і інструментів, які сприяють створенню і впровадженню нових ідей, технологій і процесів у бізнесі. Ці моделі орієнтовані на створення сприятливого середовища для інновацій, підтримку творчого мислення та стимулювання змін [2].

Європейські країни відомі своїм успішним досвідом у розвитку інноваційних моделей управління. Наприклад, Фінляндія визнана однією з найінноваційніших країн у світі, завдяки своєму фокусу на навчанні та дослідженнях. Інноваційні бізнес-екосистеми у Скандинавії, такі як Стокгольм та Копенгаген, стали прикладом успішного співробітництва між урядом, академічними установами та приватним сектором.

Один з ключових факторів успіху європейських країн - це наявність ефективних механізмів комерціалізації наукових досягнень. У багатьох країнах Європи існують спеціальні інноваційні хаби та технопарки, які сприяють співпраці між науковими установами та бізнесом, а також надають фінансову та експертну підтримку стартапам.

Україна має великий потенціал для розвитку інноваційного бізнесу, але ще потребує покращення в цій сфері. Проблеми, з якими зіштовхуються українські підприємства, включають: обмежений доступ до фінансування, недостатній розвиток науково-дослідних установ, бюрократичні перешкоди та недостатню свідомість про важливість інновацій [4].

Однак українські підприємства можуть взяти на озброєння деякі інноваційні практики, які вже успішно використовуються в європейських країнах. Наприклад, створення спеціалізованих інноваційних центрів та лабораторій, які сприяють співпраці з університетами та науковими установами, може стимулювати обмін знаннями та технологіями. Також важливо розвивати механізми комерціалізації наукових розробок, сприяти створенню інкубаторів і акселераторів, які надають підтримку стартапам на початкових етапах.

Бізнес-середовище також грає важливу роль у розвитку інноваційного бізнесу. Українському уряду слід сприяти створенню сприятливих умов для підприємництва, знижувати бюрократичні бар'єри, спрощувати процедури реєстрації та ліцензування. Крім того, важливо розвивати фінансові механізми, такі як венчурний капітал і грантові програми, для підтримки інноваційних проєктів [1].

Українські підприємства також можуть вивчити досвід європейських країн у галузі управління інноваціями. Це включає впровадження системи управління інноваціями, створення культури інноваційності, залучення талановитих спеціалістів та встановлення партнерських зв'язків з університетами та дослідницькими центрами.

Впровадження європейських моделей управління може мати значний вплив на український бізнес. Перш за все, це може сприяти зростанню інноваційності та конкурентоспроможності українських компаній. Відкриття спеціалізованих науково-інноваційних парків та фінансова підтримка для стартапів може стимулювати зародження нових ідей та прискорити їх впровадження на ринку. Крім того, сприятливе регуляторне середовище може знизити бар'єри для інноваційних підприємств, залучити інвестиції та сприяти розвитку нових галузей економіки [3]

Однак, при впровадженні європейських моделей управління важливо враховувати особливості українського бізнес-середовища. Культурні, економічні та політичні реалії можуть вплинути на ефективність таких моделей. Тому важливо адаптувати європейський досвід до українських умов, забезпечити взаємодію між державним сектором, бізнесом та академічними установами, та розробити спеціалізовану підтримку для українських інноваційних підприємств.

Отже, нами зазначено, що європейські моделі управління інноваціями можуть бути важливим джерелом навчання та натхнення для українського бізнесу. Впровадження європейських практик може сприяти розвитку інноваційної екосистеми, стимулювати зародження нових ідей та підвищити конкурентоспроможність українських компаній. Проте, важливо адаптувати ці моделі до українських умов та забезпечити сприятливе регуляторне середовище для інноваційного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Виноградова О. В. Реінжиніринг бізнес-процесів у сучасному менеджменті: Монографія. Д. :ДонДУЕТ ім. М. Туган-Барановського, 2005. 195 с.
2. Дудар Т. Г., Мельниченко В. В. Інноваційний менеджмент : навч. посіб. Тернопіль : Економічна думка, 2008. 250 с.
3. Інноваційний розвиток ЗВО: Роль R&D та партнерства з бізнесом. : навч. посібник / Подольчак Н. Ю., Сокіл О. Г., Небесний Р.В. [та ін.]; за заг. ред: Н. Ю. Подольчака, О.Г. Сокола, Ю.М. Дзюраха. Львів: вид-во Растр-7, 2023. 148 с.
4. Осадчук Є. Проблеми розвитку інновацій в Україні. Спадок та культурний аспект: веб-сайт: <http://surl.li/rnjyv> (дата звернення: 01.03.2024).

Брикайло Н. В.,
студентка 4 курсу, спеціальність 073 “Менеджмент”
Науковий керівник: Коробка С. В.,
*кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту,
Львівський національний університет ветеринарної медицини та
біотехнологій імені С.З. Гжицького, м. Львів, Україна*

УПРАВЛІННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЮ МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВА

У післявоєнній відбудові економіки важливим стає впровадження сучасних технологій управління підприємством та прийняття стратегічних управлінських рішень для забезпечення зростання його ефективності. Управління результативністю менеджменту визнається як сучасний етап розвитку економічної ефективності підприємства, що ґрунтується на створенні вартості та застосуванні принципів її забезпечення.

Управління результативністю менеджменту підприємства – це комплекс заходів та стратегій, спрямованих на досягнення поставлених цілей та покращення загальної ефективності діяльності організації. Цей процес містить планування, виконання, контроль та аналіз результатів діяльності.

Результативність розглядають, як комплексний показник, що відображає можливість використання наявних ресурсів організаційно-виробничої системи для досягнення позитивного результату та виконання своїх цілей в конкретний момент часу.

При розгляді теоретично-методологічних аспектів управління результативністю можна зазначити, що ключовими інструментами досягнення успіху в сучасному підприємстві є:

- інтегрований процес управління персоналом: Це містить орієнтацію на лідерство, сприяння командній роботі, постійне підвищення кваліфікації та розвиток персоналу, а також вдосконалення систем мотивації та стимулювання праці. Забезпечення ефективного управління людським капіталом є важливим елементом досягнення оптимальної результативності.

- стратегічне управління підприємством: Цей підхід визначає трансформацію стратегічних цілей підприємства у конкретні результати діяльності. Це означає не лише розробку стратегії, а і її ефективне впровадження, аналіз результатів та внесення коректив для досягнення бажаних показників.

Визначені вище аспекти підкреслюють важливість гармонійного розвитку як людських ресурсів, так і стратегічних напрямків діяльності підприємства, сприяючи створенню інтегрованої системи, спрямованої на ефективне досягнення мети та виконання стратегії підприємства.

Сучасна концепція управління результативністю на підприємстві ґрунтується на основних принципах та правилах. Ці принципи визначають

рамки, в межах яких будується ефективна система управління, сприяючи досягненню поставлених цілей та оптимізації бізнес-процесів.

Управління результативністю полягає в акцентуванні уваги керівниками на ролі людей. Вони мають свої суб'єктивні інтереси, при цьому вносять індивідуальний та колективний внесок у досягнення організаційних цілей. Ці люди активно шукають можливості для оптимізації своєї праці, що виступає як найважливіше джерело ефективності управлінської діяльності. Такий підхід визнає ключову роль та цінність працівників у досягненні успіху та покращенні результативності менеджменту.

Ефективне управління результативністю менеджменту має на меті забезпечити оптимальну продуктивність підприємства. Один з ключових аналітичних інструментів для оцінки досягнень підприємства - це збільшення вартості його капіталу. Концепція управління результативністю допомагає керівникам визначити значущість різних чинників для вимірювання успішності підприємства. Це відображає стратегічний підхід до оцінки та підвищення ефективності, сприяючи формулюванню та впровадженню належних стратегій для досягнення поставлених цілей та оптимізації використання ресурсів.

Ключові фактори успіху в управлінні результативністю менеджменту в сучасних умовах включають:

- професіоналізм менеджерів на всіх рівнях. Ефективність управлінського процесу визначається великою мірою високою кваліфікацією та компетентністю менеджерів на всіх рівнях управлінської ієрархії.

- управління знаннями та інвестування в інтелектуальний потенціал. Визнання важливості накопичення та використання знань, а також інвестування в інтелектуальний потенціал персоналу для досягнення організаційних цілей.

- розвиток цифровізації управління та персоналу. Використання сучасних технологій та цифрових інструментів для оптимізації управлінських процесів, підвищення ефективності та швидкості прийняття рішень.

- виокремлення основних критеріїв і показників результативності. Чітке визначення та відстеження ключових критеріїв та показників, які визначають успішність діяльності підприємства.

Ці чинники узгоджуються для створення ефективного та конкурентоспроможного підходу до управління, спрямованого на досягнення високих результатів та адаптацію до змін в бізнес-середовищі.

Список використаних джерел

1. Пащенко О., Куліш Н. Теоретичні засади управління результативністю менеджменту організації. *Економіка та суспільство*. 2021. №26. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-26-11>.

2. Трут О. О. Концепція управління результативністю як основа виконання стратегії організації. *Академічний огляд*. 2018. № 2 (49). DOI: 10.32342/2074-5354-2018-2-49-7.

3. Воронько-Невіднича Т. В., Гаращенко В. О., Титаренко К. О. Особливості управління результативністю підприємства за сучасних умов. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2020. Вип. 3 (26). DOI <https://doi.org/10.32782/easterneurope.26-10>.

Бурковська А. І.,
доктор філософії з економіки,
старший викладач кафедри менеджменту та маркетингу

Бурковська А. В.,
канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв

ФІНАНСОВІ МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ СИСТЕМНОЇ КРИЗИ

У сучасному світі продовольча безпека є однією зі складних проблем, з якими стикаються багато країн, зокрема Україна, особливо в умовах системної кризи. Фінансові механізми стають ключовим інструментом у забезпеченні належного рівня доступності та якості харчових продуктів для населення [1].

Перш за все, важливо розуміти, що продовольча безпека не обмежується лише вирощуванням харчових продуктів. Це широке поняття, яке містить економічну доступність, фізичний доступ до харчових продуктів, якість та життєздатність харчових систем [2]. Умови кризи можуть підірвати будь-яку з цих складових, тому необхідно розглядати фінансові механізми в контексті комплексного підходу до проблеми.

Держава відіграє ключову роль у забезпеченні продовольчої безпеки через регулювання та фінансування сільського господарства та продовольчої промисловості. Умови кризи, такі як економічна нестабільність, природні катаклізми чи конфлікти, можуть порушити звичайну роботу цих секторів, що призводить до зменшення виробництва та підвищення цін на харчові продукти. Фінансові механізми, такі як державні субсидії для фермерів, кредитування аграрного сектору та інвестиції у сільськогосподарські технології, можуть стати ефективними інструментами для стабілізації ринків та забезпечення належного рівня продовольчої безпеки в умовах кризи [3].

Безумовно, ефективність фінансових механізмів у забезпеченні продовольчої безпеки також залежить від участі приватного сектору, міжнародних організацій та громадських ініціатив. Партнерство між цими суб'єктами може забезпечити комплексний підхід до розв'язання проблеми продовольчої безпеки та збільшити ефективність використання фінансових ресурсів [4]. Умови системної кризи завжди створюють серйозні виклики для забезпечення продовольчої безпеки в будь-якій країні, у тому числі і в Україні. Однак, з урахуванням наявних тенденцій та можливих сценаріїв розвитку подій, можна зробити прогноз щодо фінансових механізмів, які можуть бути використані для забезпечення продовольчої безпеки.

Перш за все, можна очікувати, що умови кризи спровокують значне збільшення попиту на харчові продукти, особливо на базові необхідні товари, такі як зернові, м'ясо, молоко тощо [5]. Це може призвести до підвищення цін та виникнення дефіциту на ринку. Для забезпечення продовольчої безпеки

важливо буде розробити механізми, які сприятимуть стабілізації цін та забезпеченню доступності продуктів для населення.

Другим аспектом, на який варто звернути увагу, є можливість втрати доходів у сільськогосподарському секторі через погіршення умов вирощування, скорочення експортних можливостей та зменшення попиту на деякі види продукції [2]. Для компенсації цього можуть бути розроблені програми фінансової підтримки для фермерів, включаючи субсидії на придбання насіння, добрив та інших ресурсів, а також кредитування під низькі відсотки.

Також можна очікувати, що умови кризи змусять державу активізувати інвестиції в розвиток внутрішніх продовольчих ринків, спрямовуючи кошти на підтримку місцевих виробників, розвиток інфраструктури зберігання та переробки, а також науково-дослідні програми в галузі сільського господарства. Крім того, умови кризи можуть стати поштовхом для змін у споживчих звичках населення, що своєю чергою може вплинути на структуру виробництва та споживання харчових продуктів [3].

У цілому, умови системної кризи можуть вимагати активного впровадження та адаптації фінансових механізмів для забезпечення продовольчої безпеки в Україні. Це містить розвиток програм підтримки сільського господарства, інвестування в інфраструктуру та розвиток нових стратегій виробництва та споживання харчових продуктів. Отже, фінансові механізми забезпечення продовольчої безпеки в умовах системної кризи в Україні вимагають комплексного підходу та ефективного управління.

Список використаних джерел

1. Lunkina T., Burkovska A., Burkovska A., Gannichenko T. Corporate social responsibility in banking institutions: foreign experience. *Modern Economics*. 2022. №31. P. 77-81. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V31\(2022\)-11](https://doi.org/10.31521/modecon.V31(2022)-11).
2. Shebanina O., Burkovska A., Lunkina, T., Burkovska, A. Global aspects of food security in the world: economic dimensions. *Modern Economics*. 2023. №38. P. 178-185. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V38\(2023\)-27](https://doi.org/10.31521/modecon.V38(2023)-27).
3. Shebanina O., Golubeva O., Burkovska A. and Radzevicius G. The investment in the meat sector in the context of food security in Ukraine. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*. 2018. № 40(3). P. 393-402. DOI: <https://doi.org/10.15544/mts.2018.37>.
4. Полторац А. С., Сухорукова А. Л., Бурковська А. І. Кібербезпека в системі трансформації управління бізнес-організацією. Трансформація менеджменту бізнес-організацій: сучасні тренди та виклики : колективна монографія. Київ : Державний вищий навчальний заклад «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана. 2021. С. 158-176.
5. Shebanina O., Burkovska A., Petrenko V., Burkovska A. Economic planning at agricultural enterprises: Ukrainian experience of increasing the availability of data in the context of food security. *Agricultural and Resource Economics*. 2023. Vol.9. No.4. Pp.168–191. <https://doi.org/10.51599/are.2023.09.04.08>.

Башинська Ю. І.,

канд. екон. наук, науковий співробітник відділу регіональної екологічної політики та природокористування ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М.І. Долишнього НАН України», м. Львів

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ УПРАВЛІННЯ ТУРИСТИЧНИМ БІЗНЕСОМ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Інформаційні технології (ІТ) стали стратегічно важливим інструментом для ідентифікації, презентації, розповсюдження туристичних продуктів та отримання стійкої конкурентної переваги. Управління туризмом є вагомим кандидатом для використання ІТ за необхідністю збору інформації у великих кількостях і розповсюдження для всіх ланок управління туризмом. Гетерогенний характер цих підприємств означає, що використання інформаційно-комунікаційних технологій змінюється від сектора до сектора та від менеджменту до менеджменту в туристичному секторі. Розвиток ІТ створив нові сфери застосування для менеджерів туристичної індустрії, особливо в ефективній співпраці та надав інструменти для справжньої глобалізації. ІТ неочікувано стали частиною управління туризмом через обробку та передачу інформації, що є важливими в повсякденній діяльності. Таким чином, як швидкий розвиток туристичного попиту у світі, так і відповідне зростання туристичної пропозиції стали обов'язковим партнером ІТ, і з цієї причини ІТ відіграють важливу роль у туристичному маркетингу, розподілі, просуванні та координації. Застосування ІТ відіграє важливу роль у підвищенні ефективності вибору керівництва від імені споживача.

Соціальні мережі, мобільні та інформаційні технології в туризмі та гостинності широко використовуються для пошуку, спільного використання та обміну інформацією. Застосування ІТ стає основним джерелом інформації про готелі як для індивідуальних споживачів, так і для компаній, про якість надаваних послуг. Роль зовнішніх ефектів мережі SNS в обміні інформацією, отриманні доступу до інформації під час планування подорожей зростає.

Поява Web 2.0 принципово змінює процес пошуку туристичної інформації та вибору пункту призначення, нові технології пропонують легкий доступ до великої кількості туристичної інформації. Зростаюча доступність смартфонів і мобільних гаджетів змінила індустрію туризму та продовжуватиме покращувати способи доступу туристів до інформації під час подорожі. Пошукова система є одним із найбільш часто використовуваних джерел інформації, тоді як ПК є найбільш використовуваним пристроєм як для пошуку, так і для бронювання. Тому вирішення інформаційних потреб в індустрії туризму та гостинності в основному забезпечують інформаційні технології.

Переваги, отримані від використання ІТ в умовах глобальної макроекономічної нестабільності, такі як мінімізація витрат, збільшення доходів, покращення ведення бізнесу та покращення досвіду клієнтів,

створюють широкий спектр продуктів і послуг, які використовуються для обміну інформацією та полегшення операцій у туристичній галузі. Бухаліс [1] та Вертнер і Кляйн [2] узагальнюють технології, які зазвичай використовуються в туризмі та готельному бізнесі, у три основні категорії: технічне обладнання, програмне забезпечення та телекомунікації.

Розробка нових і потужніших технологій, безсумнівно, дає можливість як постачальникам, так і споживачам туристичних послуг підвищити свою ефективність і змінити свої комунікаційні стратегії відповідно до нових вимог в умовах глобальної макроекономічної нестабільності. Гнучкі стратегії все ще потрібні як на стратегічному, так і на тактичному рівнях управління, щоб гарантувати, що технологічні можливості та виклики перетворюються на перевагу туристичних організацій у підвищенні їх інновацій та конкурентоспроможності.

Отже, постмодерний світ став свідком інформаційної революції, відповідно ІТ все ширше застосовуються в усіх бізнесах. Комунікаційні технології (ІКТ), сайти соціальних мереж, обмін миттєвими повідомленнями, онлайн-фотоальбоми та особисті блоги стали найпопулярнішими засобами масової інформації в управлінні туристичним бізнесом.

Список використаних джерел:

1. Buhalis D. eTourism: Information Technology for Strategic Tourism Management. London: Prentice Hall. 2003.
2. Werthner H., Klein S. Information Technology and Tourism – A Challenging Relationship. New York: Springer. 1999.

Богдан С. В.,
здобувач ступеня доктора філософії з обліку і оподаткування
Науковий керівник: Краєвський В. М.,
професор кафедри облікових технологій та бізнес-аналітики,
доктор економічних наук, професор
Державний податковий університет, м. Ірпінь

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ АГРОБІЗНЕСОМ В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО КУРСУ

Агровиробництво в Україні останнє десятиріччя демонструє стрімкий розвиток і зростання, не зважаючи на складні політичні та соціально-економічні умови, що включають нестабільність геополітичної ситуації, світову пандемію коронавірусної хвороби, а сьогодні – повномасштабне вторгнення, що призвело до обмеженості матеріальних, фінансових ресурсів та логістичних ланцюгів постачань.

Поруч з цим, значний антропогенний та людський вплив, інтенсифікація сільськогосподарського виробництва і загострення екологічних проблем, зокрема внаслідок активних бойових дій, стали чинниками, що посилюють деградацію навколишнього середовища. Саме тому увага міжнародних та вітчизняних організацій останніми роками спрямована на розробку глобальних ініціатив протидії деградації екосистем. Однією з таких ініціатив, до якої приєдналась і Україна, є Європейський зелений курс, який, об'єктивно оцінюючи вплив цифровізації на всі соціально-економічні процеси, передбачає, що цифрова трансформація економіки має відбуватися одночасно із зеленим переходом. Зелена та цифрова трансформація соціально-економічних систем, агропромислового комплексу зокрема, є фактором забезпечення конкурентоспроможності, при цьому вона потребує значних інвестицій у людський капітал та технології, а також створення нормативно-правової бази, яка гарантуватиме справедливість та ефективність такої трансформації.

На шляху вступу до Європейського союзу, враховуючи зазначені тенденції та умови, економічний стан суб'єктів агробізнесу України повинен бути адаптований до вимог, стандартів і вектору Європейського зеленого курсу.

Один з основних принципів Європейського зеленого курсу є створення стійких та екологічно чистих систем виробництва. Це передбачає впровадження чітких екологічних стандартів, включаючи обмеження використання пестицидів та хімічних добрив, збереження ґрунтів та водних ресурсів. Менеджмент агробізнесу повинен активно реагувати на ці вимоги, шукаючи ефективні та екологічно безпечні методи виробництва. Ще одним важливим аспектом зеленого курсу є підвищення соціальної відповідальності бізнесу. У контексті агробізнесу це означає забезпечення справедливих умов праці для працівників, зменшення негативного впливу на місцеві спільноти та підтримку розвитку сільських територій. Менеджмент агробізнесу повинен враховувати ці соціальні аспекти у веденні бізнесу та сприяти створенню стійких та етичних відносин зі

всіма зацікавленими сторонами. Попри високі стандарти екологічної та соціальної відповідальності, агробізнес повинен залишатися економічно ефективним для забезпечення сталого розвитку. Менеджмент повинен зосередитися на пошуку інноваційних технологій та методів виробництва, що дозволяють знижувати витрати та підвищувати продуктивність без шкоди для навколишнього середовища. Одним із ключових завдань менеджменту агробізнесу в умовах зеленого курсу є постійна адаптація та впровадження інновацій. Сприяючи розвитку нових технологій, впроваджуючи агроекологічні методи виробництва та підтримуючи науково-дослідницькі проєкти, компанії можуть забезпечити свою конкурентоспроможність у змінному бізнес-середовищі.

Таким чином, Європейський зелений курс вносить суттєві зміни у підходи до управління агробізнесом, спонукаючи компанії до більш екологічно стійкого, соціально відповідального та економічно ефективного бізнесу. Менеджмент агробізнесу повинен бути готовий до цих змін та активно працювати над впровадженням нових підходів та інновацій для досягнення успіху у нових умовах.

Список використаних джерел:

1. The European Green Deal / European Commission. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en (дата звернення: 29.01.2024).
2. Богдан С. В. Економічна безпека агробізнесу в умовах зеленого курсу та цифрової трансформації. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2024. № 1 (10). С. 143-150.

Воробйова С. С.,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник: **Кучмійова Т. С.,**
канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри економічної кібернетики,
комп'ютерних наук та інформаційних технологій
Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв

РОЛЬ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ БІЗНЕСОМ У НЕСТАБІЛЬНОМУ ЕКОНОМІЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

В епоху динамічних змін, ризиків та невизначеності ефективність управлінської діяльності стає не просто конкурентною перевагою, а й життєво необхідним фактором для стійкого розвитку будь-якого бізнесу.

Штучний інтелект (ШІ) – це не просто тренд, а нова реальність, яка вже істотно впливає на всі сфери життя, включаючи й управління бізнес-процесами.

Його потужні аналітичні можливості дозволяють обробляти величезні обсяги даних з різних джерел, недоступні для ручного аналізу, виявляти складні залежності та закономірності, які люди можуть пропустити, робити точні прогнози й оцінювати ризики, ґрунтуючись на об'єктивних алгоритмах та приймати обґрунтовані рішення, мінімізуючи вплив людського фактора.

За даними щорічного дослідження McKinsey, кількість компаній, які впровадили штучний інтелект (ШІ), у 2022 році значно зросла, подвоївшись з 2017 року. Однак за останні роки темпи зростання дещо сповільнилися, і зараз частка таких компаній становить 50-60%. Однак, організації, які вже впровадили ШІ, відзначають значне зниження витрат і збільшення доходів. З боку витрат впровадження штучного інтелекту найбільше вплинуло на управління ланцюгом постачання (52%), сервісні операції (45%), ризик (43%), а також стратегію та корпоративні фінанси (43%), показало дослідження. З точки зору доходу, більшість респондентів побачили збільшення доходу в результаті впровадження ШІ: маркетинг і продажі (70%), розробка продуктів і/або послуг (70%), а також стратегія та корпоративні фінанси (65%) [1].

Розглянемо переваги впровадження генеративного штучного інтелекту для компаній [2]. До них ми віднесемо:

1. Збільшення продуктивності:

— Автоматизація рутинних завдань: AI системи звільняють час для більш стратегічної роботи.

— Підвищення ефективності: Gartner прогнозує, що до 2027 року 30% виробників використовуватимуть генеративний ШІ для покращення розробки продуктів.

2. Персоналізований досвід клієнтів, що гарантує індивідуальні рекомендації та зростання продажів.

3. Підвищення креативності, що в свою чергою, слугує появою нових інструментів та методів ШІ, які дають нові можливості для дослідження та експериментів у сфері мистецтва, дизайну та письма.

4. Зменшення витрат, завдяки технологіям генеративного ШІ, які автоматизують завдання та оптимізують робочі процеси. McKinsey оцінює, що генеративний дизайн може зекономити 23-38% часу інженерів, 8-15% витрат, а також створювати нестандартні рішення [3].

5. Покращений досвід користувачів, коли ШІ допомагає створювати персоналізований контент, що відповідає потребам клієнтів та це веде до більшої лояльності та задоволеності клієнтів.

6. Підвищена масштабованість, що дає можливість швидко та економічно створювати великі обсяги якісного та доступного контенту.

7. Вища конкурентоспроможність: Системи з генеративним штучним інтелектом дозволяють створювати унікальний та оригінальний контент, що конкурентну перевагу.

Штучний інтелект стає все більш поширеним інструментом, який використовується компаніями для створення персоналізованих рекомендацій товарів для своїх клієнтів. Наприклад, Netflix використовує ШІ для персоналізації рекомендацій фільмів та серіалів. Прикладом генерації відповідей природною мовою для обслуговування клієнтів є використання чат-ботів в онлайн-магазинах з ШІ для спілкування з клієнтами. Також дана технологія використовується для генерації рекламних текстів, статей та описів продуктів та прогнозування ймовірності покупки, відтоку клієнтів та інших показників. Використання штучного інтелекту для аналізу даних про клієнтів, ринки та конкурентів підвищує ефективність управління бізнесом.

Отже, ШІ відіграє ключову роль у забезпеченні ефективності управління бізнесом у нестабільному економічному середовищі, допомагаючи керівництву аналізувати дані, прогнозувати та реагувати на зміни, автоматизувати процеси та управляти ризиками.

Список використаних джерел:

1. Stanford: Fintech Maintains Position as Third Biggest AI Investment Focus Area – Fintech Schweiz Digital Finance News – FintechNewsCH. Fintech Schweiz Digital Finance News – FintechNewsCH. URL: <https://fintechnews.ch/aifintech/stanford-fintech-maintains-position-as-third-biggest-ai-investment-focus-area/59671/> (date of access: 06.03.2024).

2. Економічна правда. Як бізнес може використовувати штучний інтелект. Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/05/8/699875/> (дата звернення: 06.03.2024).

3. How generative design could reshape the future of product development. Global management consulting | McKinsey & Company. URL: https://www.mckinsey.com/~/_/media/McKinsey/Business%20Functions/Operations/Our%20Insights/How%20generative%20design%20could%20reshape%20the%20future%20of%20product%20development/How-generative-design-could-reshape-the-future-of-product-development.pdf (date of access: 06.03.2024).

Вершинін М. П.,
здобувач вищої освіти спеціальності 073 «Менеджмент»
Бурковська А. І.,
доктор філософії з економіки,
старший викладач кафедри менеджменту та маркетингу
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв

АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ РЕСТОРАННИМ БІЗНЕСОМ В КОНТЕКСТІ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ

Сучасний світ стикається зі складними викликами, серед яких одним із найважливіших є забезпечення продовольчої безпеки націй. Ресторанний бізнес, як значний гравець у сфері громадського харчування, має великий вплив на цей аспект, враховуючи свою роль у постачанні, зберіганні та приготуванні їжі [1]. Антикризове управління в цьому контексті набуває особливого значення, оскільки надзвичайні ситуації, такі як епідемії, природні катастрофи чи економічні кризи, можуть серйозно підірвати продовольчу безпеку країни.

Одним з ключових аспектів антикризового управління ресторанним бізнесом є забезпечення безпеки харчових продуктів. Це містить суворе дотримання стандартів гігієни, контроль якості сировини та продуктів, а також правильне зберігання та обробку їжі [2]. У разі кризової ситуації, яка може призвести до перебоїв у постачанні, рестораним закладам необхідно мати ефективні системи резервування та адаптації.

Другим важливим аспектом антикризового управління є реакція на надзвичайні ситуації та швидке прийняття заходів для мінімізації їх впливу на бізнес. Це може містити зміну меню, перегляд цінової політики, реорганізацію робочих графіків та навіть перехід до альтернативних способів обслуговування клієнтів, таких як доставка або забір їжі. Крім того, ресторани підприємства можуть брати участь у програмах соціальної відповідальності, спрямованих на забезпечення доступності харчування для уразливих груп населення під час кризових ситуацій [3].

Антикризове управління ресторанним бізнесом в контексті продовольчої безпеки країни передбачає впровадження різноманітних стратегій та підходів, спрямованих на забезпечення стабільності та безпеки у сфері громадського харчування. Однією з таких стратегій є зміцнення систем контролю якості та безпеки харчових продуктів у ресторанах. Це містить посилення внутрішнього моніторингу та аудитів, ретельне відстежування джерел постачання сировини, а також систематичне навчання персоналу з питань гігієни та безпеки харчування [4].

Другою стратегією є розвиток адаптивних та гнучких бізнес-моделей, які дозволяють ресторанам ефективно реагувати на зміни у попиту, постачанні або регулюванні. Це може містити розширення сервісу доставки, впровадження систем забору замовлень або навіть розробку нових концепцій ресторанів, що

відповідають новим реаліям [5]. Третя стратегія полягає в активному впровадженні технологій та інновацій. Ресторанні підприємства можуть використовувати цифрові рішення для оптимізації процесів управління, вдосконалення системи замовлення та доставки.

Очікується, що зросте свідомість споживачів щодо безпеки та якості харчових продуктів. Ресторанні заклади будуть змушені звертати ще більше уваги на дотримання гігієнічних норм, контроль якості продуктів та прозорість у постачанні. З розвитком технологій очікується зростання використання цифрових рішень у ресторанному бізнесі, таких як онлайн-замовлення, безконтактна доставка, системи моніторингу якості продуктів тощо [4]. Ресторанні підприємства можуть шукати нові способи постачання продуктів, зокрема звертати увагу на місцевих постачальників, а також зменшувати час і витрати на логістику. Ресторанні заклади будуть все більше активно залучатися до соціальних програм, спрямованих на забезпечення доступності харчування та боротьбу з голодом та нерівністю. Очікується, що державні органи будуть звертати більше уваги на контроль якості та безпеки харчових продуктів, що може призвести до зміни вимог та стандартів для ресторанного сектору [4].

Отже, антикризове управління ресторанним бізнесом в контексті продовольчої безпеки країни є складною, але надзвичайно важливою задачею. Забезпечення безпеки та стабільності в харчовій сфері вимагає не лише ефективного управління ризиками, але й врахування соціальних та етичних аспектів. Ресторанні заклади, які успішно впроваджують антикризові стратегії та демонструють відповідальність перед споживачами та суспільством, грають важливу роль у забезпеченні стійкості та безпеки продовольчого ланцюга країни.

Список використаних джерел:

1. Shebanina O., Burkovska A., Lunkina T., Burkovska A. The aspects of food security formation in the context of epidemiological restrictions in the USA. *Ukrainian Black Sea Region Agrarian Science*. 2022. 26(1), 19-29. DOI: [https://doi.org/10.56407/2313-092X/2022-26\(1\)-2](https://doi.org/10.56407/2313-092X/2022-26(1)-2).
2. Lunkina T., Burkovska A. and Burkovska A. Features of forming socio responsible behavior in the consumer of organic production of the agricultural sector in Ukraine. *Вісник аграрної науки Причорномор'я*. 2020. №1(105). P. 11-18. DOI: 10.31521/2313-092X/2020-1(105)-2.
3. Burkovska, A., Romanchyk, M. The ensuring of the competitiveness of the enterprises through the strategic human resource management. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*. 2016. 2(4), 43-51. <https://doi.org/10.51599/are.2016.02.04.04>.
4. Shebanina O., Burkovska A., Poltorak A., Burkovska A., Petrenko V. Management of the Informational Potential of Eco-Hotels in the Conditions of Sustainable Development of Hospitality and Tourist Destinations Based on Agricultural Enterprises in Ukraine. *Modern Economics*. 2023. 41(2023), 147-155. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V41\(2023\)-21](https://doi.org/10.31521/modecon.V41(2023)-21).
5. Lunkina T., Burkovska A., Burkovska A., Gannichenko T. Corporate social responsibility in banking institutions: foreign experience. *Modern Economics*. 2022. №31. P. 77-81. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V31\(2022\)-11](https://doi.org/10.31521/modecon.V31(2022)-11).

Ветрова Н. С.,
здобувач вищої освіти спеціальності 073 «Менеджмент»
Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв, Україна
Науковий керівник: Полторак А. С.,
д-р екон. наук, професор, завідувач кафедри
менеджменту та маркетингу,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна

ЧИННИКИ ВПЛИВУ НА ФІНАНСОВУ СТІЙКІСТЬ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Фінансова стійкість держави, яку також називають «фінансова безпека», є вагомим показником ефективності функціонування будь-якої держави. Наразі відбуваються негативні глобальні процеси, які спричиняють нові загрози, у т.ч. у сфері гарантування фінансової безпеки. Для забезпечення необхідного рівня фінансової безпеки необхідно враховувати як зовнішні, так і внутрішні чинники з метою запобігати загостренню фінансового стану держави.

Особливості забезпечення та оцінки фінансової безпеки держави висвітлено в наступних законодавчо-нормативних документах: розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері» [1], Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України №1277 [5]. В концепції [1] розглядаються наявні проблеми у фінансовій сфері України, пов'язані з фінансовою стійкістю та шляхи її покращення. Різні аспекти чинників впливу на фінансову стійкість держави розглядали у своїх працях І. М. Проць [2], О. І. Барановський [6] тощо.

У сучасних умовах забезпечення необхідного рівня фінансової безпеки держави ускладнено через велику кількість проблем: неоднозначність наслідків глобалізаційних процесів, військові дії на території України тощо. Так, державна стратегія функціонування фінансової системи зіштовхується з проблематикою у блоці гарантування безпечного функціонування.

Поняття фінансової безпеки характеризує стан стійкості, захищеності та стабільності фінансової системи держави, який забезпечується відповідними заходами, політиками та стратегіями. Це означає, що фінансова система потребує необхідних ресурсів з механізмами для запобігання фінансовим кризам, ризикам та зловживанням, а також для ефективного управління фінансовими ресурсами та забезпечення стійкості в умовах нестабільності економіки.

Через глобалізаційні процеси, які впливають на будь-яку систему, потрібно поділити чинники впливу на два вектори, залежно від виникнення загрози на внутрішні та зовнішні чинники. Внутрішні чинники впливають на стан фінансової безпеки з середини системи в умовах прийнятих соціальних, економічних та політичних рішень. Зовнішній спектр залежить від елементів

глобальної економічної системи і зазвичай спричинений глобалізаційними процесами у світі.

Чинники та явища, що входять до внутрішніх, містять: низький рівень розвитку фондового ринку, незадовільний рівень золотовалютних резервів, проблематика впливу фінансових ресурсів за кордон, що призводить до погіршення інвестиційного потенціалу, недосконалість законодавчо-нормативного регулювання у сфері фінансової безпеки країни, незбалансованість державного бюджету, непідконтрольне збільшення державного боргу країни, коливання обміну курсу національної валюти.

Ключовими зовнішніми аспектами впливу на фінансову безпеку країни є: світова економічна криза, високий рівень залежності від експортно-імпортової діяльності, обмеження доступу суб'єктів фінансової діяльності до міжнародних фінансових ринків, високий рівень залежності держави від зовнішньої кредитної системи. Ключовим аспектом впливу для України є високий ступінь залежності від кредитної системи, що призводить до неконтрольованого поглиблення глобальної фінансової системи. Наразі спостерігається процес збільшення залежності України від міжнародної фінансової допомоги. Отже, фінансова стійкість держави в умовах нестабільності має вагомим значення для функціонування держави не лише всередині країни, а й на міжнародному рівні.

Список використаних джерел:

1. Про схвалення Концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері : розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.08.2012 р. № 569-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/569-2012-p#Text> (дата звернення: 01.03.2024).
2. Проць І. М. Нормативно-правове забезпечення фінансової безпеки в Україні. 2023. 385 с. URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/290725> (дата звернення: 01.03.2024).
3. Полторак А. С. Фінансова безпека держави в умовах глобалізації: теорія, методологія та практика. Миколаїв : МНАУ, 2019. URL: <http://surl.li/rclqq> (дата звернення: 01.03.2024).
4. Про вступ України до Міжнародного валютного фонду, Міжнародного банку реконструкції та розвитку, Міжнародної фінансової корпорації, Міжнародної асоціації розвитку та Багатостороннього агентства по гарантіях інвестицій : Закон України від 03.06.1992 р. № 2402-ХІІ : станом на 24 черв. 1992 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-12#Text>
5. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України. 2013. №1277. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13>.
6. Барановський О. І. Специфіка фінансової безпеки в банківській сфері. 2014. №9. С. 17-23. DOI: 336.71:005.934.
7. Полторак А. С. Експрес-аналіз стану фінансової безпеки України. *Економічний форум*. 2019. № 4. С. 212-217.

Гаман А. С.,
здобувач вищої освіти спеціальності 073 «Менеджмент»
Науковий керівник: Лівандовська О. А.,
асистент кафедри менеджменту та маркетингу
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ЕФЕКТИВНОМУ УПРАВЛІННІ РЕСУРСАМИ ТА ФІНАНСАМИ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ

В умовах сьогодення відбуваються постійні зміни та підвищується вплив різноманітних факторів на ефективне управління ресурсами та фінансами в фермерському господарстві. Зміни клімату, економічні кризи, глобальні виклики в галузі здоров'я, а також торгівельні конфлікти ставлять перед фермерами та аграрними підприємствами низку складних завдань та вимог, які потребують ефективного управлінського підходу.

В цих умовах ефективне управління вимагає бути готовим до швидких змін у зовнішньому середовищі та мати здатність швидко реагувати на нові виклики та можливості; розвиватись та виготовляти різноманітні продукти, завдяки чому є можливість появи нових джерел доходу, які можуть зменшити ризики, пов'язані з нестабільністю та допоможуть закріпитися на ринку; завдяки впровадженню сучасних технологій у сільське господарство можна збільшити продуктивність, що своєю чергою допоможе зменшити витрати та підвищити конкурентоспроможність.

Управління ресурсами та фінансами в аграрному секторі в умовах глобальної нестабільності є складною та багатогранною задачею, що вимагає комплексного підходу та постійного аналізу зовнішніх та внутрішніх факторів.

Нами зазначено, зовнішніми факторами впливу на управління ресурсами та фінансами в аграрному секторі є кон'юнктура ринку, державна політика, технологічний прогрес та природно-кліматичні умови [2]. Погодні умови суттєво впливають на результативність вирощування сільськогосподарських культур, через глобальне потепління фермерські господарства змушені посилювати полив, що б отримати бажаний врожай Також, варто зазначити, що рівень попиту, ціни, конкуренція, розвиток технологій у галузі сільського господарства (таких як сучасні методи обробки ґрунту, генетично модифіковані організми, системи поливу та механізація) впливають на успішність аграрних підприємств [3].

До внутрішніх факторів впливу на управління ресурсами та фінансами в аграрному секторі можна віднести ресурсний потенціал, систему управління, інноваційну активність [2]. Наявність достатнього ресурсного забезпечення та інноваційної активності дозволяє фермерському господарству зменшити витрати на орендовану землю та матеріально-технічне забезпечення, підвищити якість виробленої продукції та покращення робочих процесів. При цьому,

якість управління напряму впливає на ефективність використання ресурсів, ефективна організація виробничого процесу дозволяє контролювати роботу персоналу.

Інформаційні технології відіграють важливу роль в управлінні ресурсами та фінансами підприємств аграрного сектору. Завдяки використанню нових технологій фермери можуть підвищити ефективність використання ресурсів, знизити витрати та приймати більш обґрунтовані рішення. Для покращення управління земельними ресурсами можна використовувати GPS-навігацію, супутникові знімки, програмне забезпечення для картографування – це допоможе фермерам менше витратити на розхідні матеріали, та слідкувати за правильністю виконання доручених завдань робітникам. В управлінні фінансовими ресурсами введення програмного забезпечення важливе для бухгалтерського обліку та для доцільного використання бюджету. Програмне забезпечення полегшить роботу персоналу та підвищить продуктивність. Для фермерського господарства доступним програмним забезпеченням є: BAS АГРО, Арт-звіт, 1 С, М.Е.Дос, ФРЕДО, СОТА, ДАР.

Отже, впровадження інформаційних технологій є надзвичайно важливим кроком для підвищення управління ресурсами та фінансами підприємств аграрного сектору. Завдяки цифровим інструментам вони можуть краще контролювати виробництво, використовувати ресурси ефективніше, а також отримувати швидкий доступ до фінансової інформації для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Ефективне управління ресурсами та фінансами підприємств аграрного сектора вимагає гнучкості, творчого мислення та здатності до постійного вдосконалення, щоб забезпечити стійкий розвиток господарств та зберегти їх конкурентоспроможність.

Список використаних джерел:

1. Волонтир Л. О. Формування конкурентоспроможності аграрного підприємства. Конкурентоспроможність аграрного сектору в умовах функціонування зони вільної торгівлі з європейським союзом : II Міжнародна науково-практична інтернет-конференція. С. 34-36. Київ. 2019. URL: https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u295/tezi_11_kvitnya_2019_r.pdf.
2. Данько Ю. І. Методологічні засади формування системи управління конкурентоспроможністю аграрних підприємств. Управління розвитком соціально-економічних систем : Міжнародна наук.-практ. Конференція. С. 10-12. Харків. 2018. URL: https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u295/materiali_konferenciyi_hntusg_08-09.11.2018.pdf
3. Вплив зміни клімату в Україні. 2021. URL: https://mepr.gov.ua/wp-content/uploads/2023/07/2_Vplyv-zminy-klimatu-v-Ukrayini.pdf.

Гончаренко М. О.,
здобувач вищої освіти спеціальності 073 «Менеджмент»
Бурковська А. І.,
доктор філософії з економіки,
старший викладач кафедри менеджменту та маркетингу
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв

УПРАВЛІННЯ КОМПЛЕКСОМ МОТИВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В АГРОБІЗНЕСІ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ

Управління комплексом мотиваційної політики в агробізнесі є ключовим аспектом для забезпечення продовольчої безпеки та стабільності галузі. Агробізнес, як сукупність галузей, пов'язаних з виробництвом, перероблюванням та постачанням сільськогосподарської продукції, є однією з основних ланок у продовольчому ланцюгу [1]. Управління мотиваційною політикою в цій сфері має свої унікальні особливості, які вимагають комплексного підходу та урахування специфіки сільськогосподарських виробництв.

Перш за все, важливо забезпечити мотивацію працівників у всіх сегментах агробізнесу, від фермерських господарств до переробних заводів та торговельних мереж [2]. Це може містити створення стимулюючої системи заробітної плати, надання соціальних пакетів, можливості кар'єрного зростання та професійного розвитку. Залучення та утримання кваліфікованих фахівців у галузі є важливим чинником для забезпечення продовольчої безпеки.

Другий аспект – мотивація самих фермерів та виробників сільськогосподарської продукції. Це може містити надання фінансової підтримки, доступ до сучасних технологій та методів виробництва, навчання та консультації з питань агротехніки та управління господарством [3]. Стимулювання фермерів до використання найкращих практик сільськогосподарського виробництва допоможе забезпечити високу якість продукції та безпеку їжі для споживачів. Не менш важливим є створення механізмів мотивації для впровадження інноваційних та екологічно чистих методів виробництва. Заохочення фермерів та підприємств до використання ефективних агротехнологій, що зменшують використання хімічних добрив та пестицидів, сприятиме збереженню родючості ґрунтів та довкілля, а також зниженню ризику виникнення харчових криз.

Отже, продовольча безпека є однією з найважливіших складових сталого розвитку країни, і агробізнес відіграє ключову роль у забезпеченні цього важливого аспекту. Управління мотиваційною політикою в агробізнесі має на меті стимулювати розвиток сільськогосподарського виробництва, підвищення якості продукції та ефективності використання ресурсів, а також забезпечення безпеки та стабільності продовольчого ринку [4]. Управління комплексом мотиваційної політики в агробізнесі для забезпечення продовольчої безпеки

вимагає системного підходу та врахування інтересів всіх учасників галузі. Ефективна мотивація сприяє підвищенню якості та безпеки сільськогосподарської продукції [5].

Очікується, що підприємства агробізнесу все більше звертатимуть увагу на сталість виробництва, враховуючи екологічні та соціальні аспекти. Це може містити заохочення використання екологічно чистих методів вирощування, зменшення використання хімічних речовин та впровадження ресурсощадних технологій. Впровадження цифрових інновацій у сільське господарство сприятиме підвищенню ефективності виробництва та контролю якості продукції. Розумні технології, такі як інтернет речей, штучний інтелект та аналітика даних, стануть необхідними інструментами для оптимізації виробництва та управління ризиками [4]. Споживачі все більше звертатимуть увагу на якість та походження харчових продуктів. У зв'язку з цим, агробізнес буде змушений адаптуватися до попиту на органічні та екологічно чисті продукти, що може вимагати змін у виробничому процесі та маркетингових стратегіях.

Отже, підприємства агробізнесу будуть все більше залучатися до соціальних програм та ініціатив, спрямованих на підтримку спільнот та забезпечення доступу до якісної та безпечної продукції. Це може містити участь у програмах збереження ґрунтів, розвитку сільських районів та підтримки місцевих виробників. Загалом, управління комплексом мотиваційної політики в агробізнесі буде невід'ємною частиною стратегій підвищення продовольчої безпеки у майбутньому. Розвиток нових технологій, зростання усвідомленості споживачів та зміни в регулюванні сприятимуть постійному вдосконаленню мотиваційних стратегій у галузі агробізнесу.

Список використаних джерел:

1. Бурковська А. І., Гончаренко М. О., Різун В. Р. Управління кадровою політикою сільськогосподарських підприємств в контексті мотивації праці. *Modern Economics*. 2023. № 41(2023). С. 19-23. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V41\(2023\)-03](https://doi.org/10.31521/modecon.V41(2023)-03).
2. Shebanina O., Burkovska A., Lunkina, T., Burkovska, A. Global aspects of food security in the world: economic dimensions. *Modern Economics*. 2023. №38. Р. 178-185. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V38\(2023\)-27](https://doi.org/10.31521/modecon.V38(2023)-27).
3. Бурковська А., Романчик М. Забезпечення конкурентоспроможності підприємств через стратегічне управління людськими ресурсами. *Agricultural and Resource Economics*: 2016. №2(4). С. 43-51. <https://doi.org/10.51599/are.2016.02.04.04>.
4. Полторак А.С., Сухорукова А. Л., Бурковська А. І. Кібербезпека в системі трансформації управління бізнес-організацією. Трансформація менеджменту бізнес-організацій: сучасні тренди та виклики : колективна монографія. Київ : Державний вищий навчальний заклад «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана.2021. С. 158-176.
5. Shebanina O., Burkovska A., Poltorak A., Burkovska A., Petrenko V. Management of the Informational Potential of Eco-Hotels in the Conditions of Sustainable Development of Hospitality and Tourist Destinations Based on Agricultural Enterprises in Ukraine. *Modern Economics*. 2023. 41(2023), 147-155. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V41\(2023\)-21](https://doi.org/10.31521/modecon.V41(2023)-21).

Грабовська К. А.,
здобувач вищої освіти спеціальності 073 «Менеджмент»
Науковий керівник: Лівандовська О. А.,
асистент кафедри менеджменту та маркетингу
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ТА МАШИННОГО НАВЧАННЯ В УПРАВЛІННІ БІЗНЕСОМ ПІД ЧАС ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Штучний інтелект та машинне навчання стали ключовими інструментами в управлінні бізнесом під час глобальної економічної нестабільності. Ці технології дають можливість аналізувати великі обсяги даних, прогнозувати ризики та приймати ефективні рішення в умовах невпевненості [4].

Штучний інтелект в управлінні бізнесом – це використання різноманітних технологій штучного інтелекту для покращення процесів управління в компаніях [1]. Він містить автоматизацію рутинних завдань, аналіз великих обсягів даних для прийняття рішень, прогнозування тенденцій на ринку, підтримку клієнтів та багато іншого.

Машинне навчання в управлінні бізнесом – це застосування алгоритмів штучного інтелекту для аналізу даних та прийняття рішень в бізнесі [2]. Це може містити прогнозування попиту на товари, визначення оптимальних цін, виявлення тенденцій на ринку, автоматизацію процесів та інші аспекти управління. Машинне навчання дозволяє бізнесу використовувати дані для отримання цінної інформації та уникнення людських помилок у процесі прийняття рішень [1].

Глобальна економічна нестабільність відображається в коливаннях світових фінансових ринків, зміні валютних курсів, зростанні державних боргів, спаді виробництва та зменшенні споживчого попиту [3]. Ці коливання можуть бути викликані різними факторами, такими як політична нестабільність, геополітичні конфлікти, природні катастрофи або економічні кризи.

Використання штучного інтелекту та машинного навчання в управлінні бізнесом може допомогти компаніям приймати більш обґрунтовані рішення, аналізувати зміни на ринках, передбачати попит на продукцію та послуги, оптимізувати виробничі процеси та зменшувати витрати [1]. Використання аналітики та прогностичних моделей, побудованих на основі даних, дозволяє бізнесам адаптуватися до змін в економічному середовищі та зберігати конкурентну перевагу [4].

Варто зазначити, що багато компаній використовують алгоритми машинного навчання для аналізу великих обсягів даних щодо ринкових тенденцій, споживчого попиту та поведінкових закономірностей у період глобальної економічної нестабільності. Це допомагає компаніям пристосовуватися до змін і реагувати на них швидко та ефективно [5].

Використання аналітичних моделей на основі штучного інтелекту дозволяє компаніям прогнозувати й управляти фінансовими ризиками, пов'язаними зі змінами валютних курсів, коливаннями цін на сировину та іншими факторами, що можуть впливати на прибутковість бізнесу в умовах нестабільності [5].

Штучний інтелект та машинне навчання дозволяють підприємствам автоматизувати багато рутинних бізнес-процесів, що дозволяє звільнити людські ресурси для більш стратегічних завдань. Системи автоматичного відстеження запасів можуть реагувати на зміни попиту та прогнозувати потреби в товарах, що дозволяє підприємствам зменшити ризики [6].

Варто зазначити, що умови економічної нестабільності часто супроводжуються збільшеним ризиком для підприємств. Використання штучного інтелекту та систем машинного навчання дозволяє підприємствам проводити прогнозування та управління ризиками більш ефективно [7].

Найбільша торгова площадка Alibaba використовує машинне навчання та інші засоби для підлаштування віртуальних вітрин під кожного покупця та надання найкращих варіантів за допомогою системи пошуку. Чат-бот Ali Xiaomi забезпечує технічну підтримку клієнтів. Компанія Alibaba розробила нейронну мережу, яка перевершила результати людини в тестах від Стенфордського університету, що включають вправи на читання та прослуховування інформації та відповіді на питання [2].

Отже, використання штучного інтелекту та машинного навчання може стати важливим інструментом для управління бізнесом під час глобальної економічної нестабільності, дозволяючи компаніям більш ефективно реагувати на зміни та зберігати стійкість у невизначеному економічному середовищі.

Список використаних джерел:

1. Таранич А., Пелехацький Д. Використання штучного інтелекту в процесах стратегічного управління підприємствами 2024. URL: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2024.01.054> (дата звернення: 12.03.2024).
2. Machine Learning, ML URL: <https://www.it.ua/knowledge-base/technology-innovation/machine-learning> (дата звернення: 12.03.2024).
3. Глобальні економічні перспективи URL: <https://openknowledge.worldbank.org/server/api/core/bitstreams/7fe97e0a-52c5-4655-9207-c176eb9fb66a/content> (дата звернення: 12.03.2024).
4. Технології штучного інтелекту та машинного навчання у бізнесі URL: <https://metinvest.digital/ua/page/1017> (дата звернення: 11.03.2024).
5. Смерека Є. Штучний інтелект для бізнесу: які завдання здатен вирішувати та в яких галузях допомагає 2023. URL: <https://mind.ua/publications/20254126-shtuchnij-intelekt-dlya-biznesu-yaki-zavdannya-zdaten-virishuvati-ta-v-yakih-galuzyah-dopomagaє> (дата звернення: 13.03.2024).
6. Застосування штучного інтелекту в управлінні бізнесом. URL: <https://www.superbusiness.com.ua/zastosuvannja-shtuchnogo-intelektu-v-upravlinni-biznesom/>
7. ШІ та машинне навчання для управління ризиками. URL: <https://visuresolutions.com/uk/blog/ai-and-machine-learning-for-risk-management/>

DONG HAI,

PhD student

Scientific supervisor: Davydiuk T.,

Professor of the Department of Accounting and Finance,

Doctor of Economics, Professor

National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute", Kharkiv

COST MANAGEMENT IN CONDITIONS OF ECONOMIC INSTABILITY OF A COMPANY THROUGH THE COST CLASSIFICATION

Cost management becomes particularly acute for company administration in conditions of economic instability. One of the tools for effective cost management is the use of necessary cost classification, as it depends on the management task that needs to be addressed: determining the cost of production or the profit from its realization, evaluating the results of a responsibility center, etc. The increasing number of publications testifies to the relevance of cost classification issues. For example, B. Chorniy [1] notes that a cost classification is an important tool for creating a cost management system; S. Kulakova, A. Tkachenko, M. Razno [2] emphasize that to avoid the risks of bankruptcy and loss-making economic activity, enterprises must have information about the level of their costs and cost. H. Liashenko and V. Ovsianikova [3] are convinced that one of the components of the management system is cost management, which determines the ability of the enterprise's manager to manage.

One of the important directions of cost classification is based on the method of inclusion in the cost of finished products. Based on this criterion, all costs are divided into direct and indirect. Direct costs can be accurately and solely allocated to the cost of production or another object of calculation. Typically, direct costs include the costs of raw materials and materials used in production, as well as labor costs of key production workers. Indirect costs, often referred to as overhead costs, cannot be economically justified to be directly associated with a specific accounting object. Such costs include general production, administrative expenses, sales costs, and other operational expenses. They can be allocated to the object of calculation (cost carrier) through allocation methods and bases adopted by the enterprise.

From a management perspective, it is necessary to determine which costs will be classified as direct and which as indirect. This question falls within the competence of the financial director, and the clarity and transparency of planned and reporting data will depend on their decision. For example, if electricity for technological purposes constitutes an insignificant portion of direct costs, and it is time-consuming to standardize and consider them for each specific product, it is easier to consider such costs as indirect.

Another effective cost management approach is the classification of costs based on their relationship to production volume. Based on this criterion, all costs can be divided into fixed and variable. Variable costs depend on the production or sales volume but remain unchanged per unit of production (such as raw materials and

materials used in production, direct labor costs, electricity for technological purposes, etc.). Fixed costs do not change with increasing production volumes (such as rent payments, equipment maintenance, and salaries of administrative personnel), but their allocation per unit of production is adjusted with changes in business activity levels.

In addition to the aforementioned directions of cost classification, the classification based on relevance to specific decisions deserves attention from company management. In this classification, all costs can be divided into relevant and irrelevant. Irrelevant costs are those that do not depend on the decision made. For example, if a company has a building at its disposal, and there are two options for its use: setting up a sewing workshop or using the premises as a warehouse, the costs associated with maintaining the premises and utilities will be irrelevant because they do not depend on the chosen option. Costs related to setting up the workshop or adapting the premises for use as a warehouse will be relevant. It is worth noting that this classification of costs is rarely used in enterprises. Most enterprises consider all major types of production costs as relevant and take them into account when analyzing the cost of finished products.

In the conditions of economic instability, information regarding the mentioned types of costs will be important for making decisions on cost optimization, as one of the mandatory measures of an anti-crisis program is cost optimization (reduction). Systematizing information based on different directions of cost classification will help identify which costs need to be reviewed by the company whose financial stability is at risk and how they can be optimized with minimal effort. To achieve this, company management needs to: set a target value to be achieved; select sources of information that will help identify cost reduction reserves; determine and evaluate methods of cost reduction; decompose tasks; gather proposals for optimization and evaluate the potential effect; assess the risks associated with cost reduction and determine how to mitigate negative consequences; set implementation deadlines and assign responsibilities.

References:

1. Chorniy B. Classification of enterprise costs as a management tool. *International Scientific Journal "Internauka". Series: "Economic Sciences"*. 2024. No. 2. <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2024-2-9518>.
2. Kulakova S., Tkachenko A., Razno M. Modern aspects of cost management of Ukrainian enterprises. *Financial and Credit Systems: Prospects for Development*. 2023. No. 1(8). P. 40-48. <https://doi.org/10.26565/2786-4995-2023-1-05>.
3. Liashenko H., Ovsiannikova V. Enterprise expenses and their management. *Economy and Society*. 2022. No. 45. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-27>.

Згара І. К.,
аспірант кафедри публічного управління та адміністрування
Маріупольський державний університет
Науковий керівник: Чечель А. О.,
д-р екон. наук, професор,
Маріупольський державний університет, м. Київ

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ АГРОПРОМИСЛОВИМ КОМПЛЕКСОМ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Дослідження державного управління агропромисловим комплексом України обумовлена необхідністю подальшої реалізації принципів державного управління для забезпечення сталого розвитку України, особливо це стосується пріоритетних галузей економіки країни, яка прямує до європейської інтеграції. Трансформації, які відбулися в агропромисловому комплексі на регіональному рівні потребують аналізу та моніторингу у складних воєнних умовах та подальшого аналізу механізмів державного управління у забезпеченні євроінтеграційного курсу. Сільське господарство є фундаментальною галуззю для економіки України та добробуту населення, тому варто зазначити важливість реформи землі та визначення проблем у сільському господарстві України на сучасному етапі війни.

Державне регулювання аграрного сектору здійснюється на засадах, передбачених Конституцією України, Земельним кодексом України, законами України та діючими державними стратегіями: Стратегія сталого розвитку України 2030, Національна економічна стратегія на період до 2030 року, «Про схвалення Стратегії зрошення та дренажу в Україні на період до 2030 року», «Про основні засади державної аграрної політики та державної політики сільського розвитку», «Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві», «Про державну підтримку сільського господарства України», «Про фермерське господарство», «Про особисте селянське господарство», «Про сільськогосподарську кооперацію», «Про стимулювання розвитку вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу», «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів», «Про стимулювання розвитку регіонів» та іншими нормативно-правовими актами аграрного законодавства, а також законодавством, яким регулюється діяльність органів державного управління та контролю в цілому [1, 2]. Розпочата реформа меліорації відкрила можливості агровиробникам самостійно інвестувати у розширення площі зрошувальних земель та зниження витрат на водопостачання, що веде до збільшення валового виробництва сільськогосподарської продукції. Новий Закон про кооперацію створив можливість розвитку кооперативів, що об'єднують сотні та тисячі малих і середніх аграрних господарств, підвищення їх конкурентоздатності до рівня крупних аграрних холдингів.

З 2018 років в Україні почали діяти проекти у партнерстві з європейськими організаціями, які підтримують реалізацію реформ в агропромисловому комплексі країни: Ініціатива зі стійкості сільського господарства - Ukraine (AGRI-Ukraine) до 2026 р. (напрями: закупівля та доставка критично важливих засобів виробництва для фермерів, які мають обмежені запаси або обмежену мобільність, розширення доступу фермерів до фінансування для забезпечення повного збору врожаю, вдосконалення та покращення експортної логістики та інфраструктури, підтримка процесів сушіння та зберігання для мікро-, малих та середніх агропідприємств); вдосконалення законодавства, контролю та обізнаності у сфері безпечності харчових продуктів, здоров'я та благополуччя тварин в Україні до 2024 р. (Іспанія); Наближення національного законодавства України у сферах державного нагляду (контролю) ГМО у відкритих системах, захист різноманіття рослин, насінництва та розсадництва відповідно до норм та стандартів ЄС (Латвія, Польща, Нідерланди); Інституційна та політична реформа для малих фермерських господарств до 2025 р. (Німеччина).

Протягом 2022 р. було досягнуто ряд важливих домовленостей з європейськими партнерами у рамках секторального промислового «безвізу», багато напрямів з них прямо впливають на можливості України у виробництві та торгівлі сільськогосподарської продукції: Угода про участь України у програмі ЄС для співробітництва в митній сфері з бюджетом 1 млрд. євро, Угода про участь України у програмі ЄС щодо співпраці в податковій сфері *Fiscalis*, що дозволяє Державній податковій службі України обмінюватись інформацією з ЄС, Угода про надання Україні бюджетної підтримки на 500 млн. євро на забезпечення житлом внутрішньо переміщених осіб, а також на підтримку фермерів, Угода про збільшення на 122 млн. євро бюджету грантів для України для пріоритетних проектів [3].

Через фізичне знищення аграрних підприємств в зоні ведення бойових дій потенційно очікується втрата до 30% поголів'я тварин. Окрім того існують виклики, які не були подолані до початку війни: складність підключення до інженерних мереж, захисні бар'єри при входженні аграрної продукції на ринки інших країн (у тому числі наявність квот ЄС), незавершена адаптація законодавства у сфері безпечності, ветеринарного та фітосанітарного контролю до норм ЄС, проблеми з блокуванням податкових накладних, невідповідність потужностей по перевалці і доставці сільськогосподарської продукції зростаючим потребам агровиробників.

Список використаних джерел:

1. Про основні засади державної аграрної політики та державної політики сільського розвитку: проект Закону України. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JH72I00A?an=3>
2. Про схвалення Стратегії зрошення та дренажу в Україні на період до 2030 URL: року <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-p#Text>.
3. Україна на шляху до ЄС: реалії і перспективи. Київ: Український центр економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова, 2022. 132 с.

Залевський Ю. М.,
аспірант кафедри менеджменту,
Науковий керівник: Минів Р. М.,
канд. екон. наук, доцент кафедри менеджменту,
Львівський національний університет ветеринарної медицини
та біотехнологій імені С. З. Гжицького, м. Львів

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД РЕЙТИНГОВОЇ ОЦІНКИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ

Першою вагомою науковою працею в галузі вивчення інвестиційної привабливості вважають розробку Гарвардської школи бізнесу, здійснену в другій половині 60-х. ХХ ст. Результати дослідження були опубліковані в журналі «Harvard Business Review» («How to Analyze Foreign Investment Climate»). Автор статті Р. Б. Стоб використовував поняття «інвестиційний клімат». Згідно з його методикою інвестиційний клімат оцінюється за наступними параметрами: законодавство в області регулювання внутрішніх і іноземних інвестицій; політична ситуація у країні; можливість вивезення капіталу; рівень інфляції; становище національної валюти; доступ до національного капіталу. Для оцінки названих параметрів використовувався експертний метод.

Всі наступні розробки оцінки інвестиційного клімату велися в напрямі ускладнення та поглиблення моделі. Багато західні консалтингові компанії, а також економічні видання, стали розробляти свої методики оцінки економічної ситуації у різних державах з погляду їх привабливості для потенційних інвестицій. Одними з найвідоміших і часто цитованих оцінок (на рівні країн) є рейтингові оцінки журналу "Euromoney".

При побудові цих оцінок використовується дев'ять груп показників (індикаторів) зі шкалою від 0 до 10: 1) стан економіки (значимість – 25%); 2) рівень політичного ризику (значимість – 25%); 3) стан загальної заборгованості (значимість – 10%); 4) здатність до обслуговування боргу (значимість – 10%); 5) кредитоспроможність (значимість – 10%); 6) доступність банківського кредитування (значимість – 5%); 7) доступність короткострокового фінансування (значимість – 5 %); 8) доступність довгострокового позичкового капіталу (значимість – 5%); 9) ймовірність виникнення форс-мажорних обставин (значимість – 5%).

Наступним прикладом рейтингових оцінок регіонів можуть служити роботи відомих міжнародних рейтингових агентств, таких як "Moody's Investor's Service", "Arthur Andersen", "Standard & Poor's", IBCA, "Fitch Ratings" та ін. Вважається, що рейтингова оцінка названих агенцій представляє собою пряме відображення інвестиційної привабливості. Варто зауважити, що самі агентства оперують поняттям credit rating («кредитний рейтинг»).

«Standart & Poor's» визначає рейтинг як вираження думки цього агентства «відносно здібності та готовності емітента своєчасно і в повному обсязі виконувати свої фінансові зобов'язання». Інакше кажучи, рейтинг, який

складається даним агентством, варто сприймати, як рейтинг ризику, пов'язаного з можливістю невиконання фінансових зобов'язань, неповернення позик і кредитів, з небезпекою дефолту.

Сам механізм формування та присвоєння рейтингу, попри проголошувану агенцію «Standard & Poor's» «публічність аналітичних критеріїв», є його ноу-хау. Агентство не приховує, що для присвоєння рейтингу формується група аналітиків, яка проводить збір необхідної інформації з відкритих джерел, а також використовує непублічну інформацію. Після аналізу всіх даних приймається рішення про присвоєння рейтингу.

Індекс BERI, який був розроблений Col lege of Business and Economics (University of Delaware, США) – індекс ризику навколишнього середовища бізнес базується на опитуванні постійної колегії зі 100 експертів різних країн, які тричі на рік оцінюють інвестиційний клімат країн за допомогою 15 заснованих та додаткових критеріях, а також вагомості останніх.

Схема оцінки індексу BERI виглядає так. Спочатку вивчаються 15 факторів, серед них: а) політична стабільність (всі фактори – 3,0); б) відношення до іноземних інвестицій і трансферту прибутку (1,5); в) потяг до націоналізації (1,5); г) інфляція (1,5); д) економічне зростання (2,5); е) витрати на заробітну плату / продуктивність (2,0); ж) стан платіжного балансу (1,5); з) конвертованість валюти (2,5); і) бюрократичні виплати (1,0); к) дотримання ділових домовленостей та можливість їх здійснення (1,5); л) якість послуг та надійність партнерів по договорах (0,5); м) якість місцевого менеджменту (1,0); н) транспортні комунікації (1,0); о) доступність короткострокових кредитів на локальних ринках (2,0); д) доступність довгострокових позик / інвестиційного капіталу (2,0). Потім по кожному з факторів проводиться оцінка балів (пунктів) – від 0 (неприйнятне) стан) до 4 (надзвичайно сприятливий стан). Шляхом перемноження балів та вагомості знаходиться підсумок.

Якщо величина індексу BERI буде понад 70 балів, то країна визнається стабільною, при 55-70 балах – країна з помірним ризиком і певними труднощами у повсякденній діяльності, від 40 до 55 балів – високий ризик і поганий діловий клімат для іноземних підприємств, при оцінці нижче 40 балів країна зізнається непридатною для іноземців інвестицій. При розрахунку індексу BERI проводиться сукупна оцінка як політичних, так і економічних ризиків, тобто. оцінюється загальний інвестиційний ризик.

Список використаних джерел:

1. Адамчик В. В. Міжнародна інвестиційна та інноваційна діяльність: теоретичні та прикладні аспекти: навч. посіб.; Нац. ун-т "Львів. політехніка". Тернопіль ; Львів : Крок, 2014. 238 с.
2. Задоя А. О. Міжнародна інвестиційна діяльність: навчальний посібник. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2018. 122 с.
3. Матюшенко І. Ю. Міжнародний інвестиційний менеджмент : навчальний посібник. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014. 520 с.
4. Zvi Bodie, Alex Kane, Alan J. Marcus. Investments. 11th Ed. - McGraw-Hill Education 2017.1014 p.

Кузьмін Є. О.,
здобувач вищої освіти
Чорноморського національного університету імені Петра Могили,
м. Миколаїв, Україна
Науковий керівник: Черненко К. П.,
канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів і кредиту
Чорноморського національного університету імені Петра Могили
м. Миколаїв, Україна

АНАЛІЗ: КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ ТА ВИКЛИКИ ДЛЯ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНСЬКОГО БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩА

Основними причинами фінансового аналізу звітності підприємства є: дослідження фінансової стану для подальшого внутрішнього управління, визначення кредитоспроможності при клопотанні фірми про позику від банківської установи (банківський кредит) чи контрагента (комерційний кредит), а також аналізування інвестиційної привабливості підприємства у випадку потреби залучення додаткових коштів потенційних інвесторів у операційний процес організації.

Аналіз фінансової звітності будь-якого підприємства є важливою складовою його діяльності, хоча при розгляданні українського бізнес-середовища доцільно було б зосереджувати увагу на двох аспектах причинності аналізування: фінансовий стан для внутрішнього користувача та кредитоспроможність для зовнішніх (банки та партнери) [1]. Подібне нівелювання при дослідженні складовою аналізу підприємства як інвестиційного об'єкту є наслідком недорозвиненості (точніше практичного не існування) фондового ринку, на якому б оберталися акції публічних акціонерних товариств.

Українські підприємства досі потребують проведення якісного дослідження фінансової звітності для визначення наявних тенденцій господарсько-фінансового стану та відповідного прогнозування діяльності компанії на наступні операційні періоди. Саме під час розвитку ринкової економіки та загострення конкуренції на національних ринках збуту виникає потреба в обґрунтуванні доцільності та дієвості управлінських рішень підприємства як на мікро-, так і на мезорівнях.

Управлінські рішення більшою мірою залежать від результатів діяльності минулих років, хоча й мають на меті створення бюджетів (як операційних, так і фінансових) для формування бізнес-планів підприємства на коротко- та середньострокову перспективи. Формулювання бюджетів є не тільки необхідністю для будь-якої організації, але і ще одним джерелом інформації при прийнятті рішень про кредитування фірми чи вкладення у неї інвестицій зовнішніми діями [2].

Отже, при дослідженні важливості фінансового планування були визначені наступні переваги його проведення підприємством: розуміння

внутрішніми користувачами фінансового стану підприємства, планування інвестиційних вкладень (як підприємства у власні проекти, так і отримання коштів із зовнішніх джерел) та контроль за фінансами.

Остання перевага фінансового планування полягає в тому, що підприємство може точніше визначати витрати та доходи майбутніх періодів; а значить і створювати бізнес-плани на основі збільшення виробництва тих сегментів продукції, які мають найвищу маржу. Однак проведення планування господарсько-фінансової діяльності підприємства має і певні недоліки, бо, наприклад існують певні обмеження при дослідженні сценаріїв операційних та фінансових бюджетів на наступні роки.

Формування планів може не враховувати поза фінансові показники діяльності підприємства, а звідси та ігнорувати потреби клієнтів та контрагентів при фінансовому плануванні. Також фінансові аналітики повинні враховувати різноманітні фактори діяльності при створенні сценаріїв розвитку компанії у наступні роки, але дослідження всіх чинників впливу на діяльність підприємства ніколи не є і не буде можливим.

Потреба у конкретності щодо фінансового планування створила серед фінансових аналітиків необхідність створення діапазону можливостей господарсько-фінансової діяльності у майбутніх періодах. А проте при дослідженні всіх можливих чинників впливу на операційно-фінансові процеси компанії, складання фінансових звітів згідно з НП(С)БО (тобто звіти про: фінансовий стан, фінансові результати та рух грошових коштів) є практично неможливим [3].

Подібне є наслідком низької спроможності проаналізувати тимчасовість певних витрат і доходів, а також надходжень і витрачань для подальшого визначення тенденцій відповідних статей у наступних операційних періодах; тому аналітики при фінансовому плануванні й відповідному складанні планових звітів, вказують тільки ті статті фінансової звітності, які можливо спрогнозувати за допомогою фінансово-операційних бюджетів.

Також доцільним для усвідомлення фінансового стану компанії є прогнозування потреб у доходах та витратах у наступних операційних періодах та аналіз конкурентного середовища у галузі діяльності організації; що означає створення при фінансовому прогнозуванні не тільки звітів з річної (проміжної) інформації підприємства, але й формування попереднього звіту про управління на основі отриманих в процесі фінансового планування даних (актуальність подібного є у товариств, які повинні звітуватися перед власними акціонерами).

Список використаних джерел:

1. Андрусь О. І. Аналіз цілей, завдань, принципів та методів фінансового планування як інструменту управління результатами діяльності. Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». № 4. 2014. URL:<http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2963> (дата звернення 11.03.2024).
2. Алфьорова І. Дослідження економічної сутності бюджетування та фінансового планування. Схід. 2010. № 3 (103). С. 3-7.
3. Кузьмін О. Є. Бюджетування на підприємстві: навч. посіб. К.: Кондор. 2008. 312 с.

Магар А. Є.,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Сухорукова А. Л.,
кандидат наук з державного управління,
доцент, доцент кафедри менеджменту та маркетингу
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв

РОЗВИТОК СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ КАДРОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ В ІНТЕГРАЦІЙНИХ УМОВАХ

У сучасних умовах господарювання, розвиток кадрового потенціалу стає ключовою проблемою, яка впливає на результати діяльності підприємства та можливість соціально-економічного зростання національної економіки в цілому. Розвиток кадрового потенціалу є певною змістовною частиною кадрової політики вітчизняних підприємств, незалежно від типу та характерних особливостей їх діяльності.

Кадровий потенціал характеризується сукупністю знань, навичок, вмінь, досвіду, талантів та інших ресурсів, якими володіють працівники організації [2]. Це також містить їхній потенціал для саморозвитку, адаптації до нових умов і вміння працювати в команді. Кадровий потенціал організації визначається якістю і кількістю її працівників, їхнім внеском у досягнення стратегічних цілей підприємства та їхнім потенціалом для майбутнього розвитку та успіху [4].

Головними напрямками управління кадровим потенціалом в сучасних економічних умовах є визначення вимог до персоналу на основі аналізу прогнозу та перспектив розвитку організації; розробка комплексної системи управління людськими ресурсами в рамках організації [3]; розробка стратегії оплати праці та системи стимулювання персоналу на основі стратегічних цілей організації; вибір методів залучення, використання та утримання персоналу, а також надання підтримки співробітникам при звільненні; формування корпоративної культури організації.

Ці напрямки взаємодіють для створення ефективного управління кадровим потенціалом, яке забезпечує конкурентоспроможність та стійкість організації в сучасному економічному середовищі.

Система управління кадровим потенціалом підприємства містить комплексний підхід до управління всіма аспектами персоналу, що забезпечує ефективну роботу організації та досягнення стратегічних цілей [1].

Очевидно, що ефективне розв'язання проблем формування кадрового потенціалу є ключовим чинником економічного зростання та розвитку України. Цей процес потребує комплексного підходу, який охоплює різні рівні – від державних програм до дій окремих підприємств. Лише за співпраці держави, бізнесу, освітніх закладів та громадськості ми зможемо подолати ці виклики й забезпечити сталий розвиток нашої країни.

Вивчення та узагальнення світового досвіду ефективного управління персоналом дасть можливість визначити найкращі практики та адаптувати їх до українських реалій. Це дозволить підвищити ефективність роботи підприємств, мотивацію та лояльність працівників, знизити плинність кадрів, та підвищити конкурентоспроможність українських підприємств на світовому ринку.

Таким чином, розвиток системи управління кадровим потенціалом в інтеграційних умовах вимагає зосередження на таких аспектах, як створення єдиної корпоративної культури, вирішення конфліктів між персоналом різних компаній, а також забезпечення максимальної ефективності роботи персоналу в нових умовах. Крім того, виявлено важливість побудови відкритої та комунікативної корпоративної культури для успішної інтеграції підприємств.

Список використаних джерел:

1. Авербух Г., Сухорукова А. Шляхи підвищення ефективності та дієвості механізмів управління персоналом публічної служби в контексті європейської інтеграції. *Публічне урядування*: збірник. №3 (28), грудень 2021. Київ : ПрАТ “ВНЗ “Міжрегіональна Академія управління персоналом”, 2021. 10-17 с.
2. Берглезова Т. В. Проблеми управління процесами формування та використання кадрового потенціалу підприємства. 2005. №8. 80 с.
3. Смоляр Л. Г. Дослідження тенденції розвитку кадрового потенціалу на промислових підприємствах України. *Економіка та держава*. 2008. №5. 99 с.
4. Сухорукова А. Л. Роль інформаційних технологій у діяльності кадрових служб органів державної влади. *Вісник Академії митної служби України. Серія Державне управління*. 2012. Вип. 2 (7). С. 98-105.
5. Бобровська Н. В., Сухорукова А. Л., Бурковська А. І. Трансформаційні процеси бізнес-середовища в контексті європейської інтеграції України. *Modern Economics*. 2022. №34. С.13-20.
6. Сухорукова А. Л. Місцеві державні адміністрації як єдиноначальні місцеві органи виконавчої влади. Їх завдання та функціональне призначення. *Актуальні проблеми державного управління*. Вип. 1 (37). Одеса : Вид-во ОріДУ НАДУ, 2009. С. 82–84.

Наконечна Д. Д.,
здобувач вищої освіти спеціальності 073 «Менеджмент»
Науковий керівник: Лівандовська О. А.,
асистент кафедри менеджменту та маркетингу
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

ЛІДЕРСТВО В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Лідерство завжди визнавалося важливою складовою успіху будь-якої організації чи колективу. Проте в умовах сучасного непередбаченого світу, де нестабільність стала нормою, вміння ефективно керувати вже не є просто бажаним, але і критично необхідним. Саме ця нестабільність, що виникає з різноманітних факторів, від економічних до соціальних, вимагає від сучасних лідерів нових підходів та стратегій управління [1; 2].

Сьогодення характеризується не лише стрімкими змінами, але і постійними перепадами та невизначеністю, що ставить перед лідерами нові завдання та виклики. Економічні кризи, глобальні пандемії, технологічні революції – усе це лише кілька прикладів того, які фактори можуть створити нестабільність в сучасному світі. У таких умовах лідерство виявляється ключовим елементом успіху, оскільки саме лідери виступають керівниками, які здатні впливати на ситуацію, керувати змінами та мобілізувати команду для досягнення поставлених цілей.

Лідерство в умовах нестабільності є процесом керівництва, який вимагає особливих навичок та якостей в умовах непередбачуваних змін та викликів. В таких умовах лідер повинен бути здатний мобілізувати свою команду, приймати швидкі та обґрунтовані рішення, сприяти адаптації до нових умов і викликам [1; 2].

Нами зазначено деякі ключові принципи та стратегії лідерства в умовах нестабільності.

Гнучкість та адаптивність (лідер повинен бути готовим швидко реагувати на зміни в оточуючому середовищі, змінювати стратегії та плани відповідно до нових умов);

Емоційна стійкість (нестабільних умовах лідер повинен залишатися спокійним та зосередженим, керувати емоціями та вміти робити обґрунтовані рішення навіть під тиском);

Вміння приймати ризики (успішний лідер повинен бути готовим до ризику, шукати нові можливості та інновації навіть у складних умовах);

Ефективна комунікація (в умовах нестабільності частіше виникають непередбачувані ситуації, що вимагають чіткої та відкритої комунікації, при цьому лідер повинен забезпечити, щоб інформація передавалася швидко та ефективно всім членам команди, крім того, важливо слухати думки та переживання інших учасників, щоб уникнути непорозумінь та конфліктів);

Спроможність будувати довгострокові стосунки (важливо мати здатність побудувати довгострокові взаємовигідні стосунки з колегами, партнерами та клієнтами навіть в умовах нестабільності);

Лідерська впевненість (успішний лідер повинен мати впевненість у своїх здатностях та здатність вести команду через складні ситуації з впевненістю та авторитетом);

Спроможність приймати швидкі та обґрунтовані рішення (в нестабільних умовах лідер повинен бути готовим приймати швидкі та обґрунтовані рішення, що допомагатимуть уникнути загострення ситуації та забезпечити успішне керування);

Підтримка від верхівки (лідер повинен виступати як приклад та підтримувати ініціативи з інноваційного розвитку, надавати ресурси та підтримку для їх впровадження);

Забезпечення доступу до ресурсів (організація повинна забезпечити доступ до необхідних ресурсів (фінансових, технологічних, людських) для успішної реалізації інноваційних ідей);

Навчання та розвиток (організація повинна надавати можливості для навчання та розвитку співробітників у сфері інновацій та креативності, щоб підтримати їх у роботі над новими проектами);

Створення партнерства (співпраця з іншими компаніями, університетами та стартапами може сприяти обміну ідеями та створенню нових інноваційних продуктів);

Розвиток емпатії та підтримка команди (у нестабільних умовах важливо мати підтримку та співчуття своїх підлеглих, де лідер повинен виявляти емпатію, розуміючи стурбованість та стрес, який можуть відчувати інші члени команди, адже підтримка та сприяння розвитку їхніх навичок та здатностей може підвищити загальну продуктивність та стабільність команди) [3].

Отже, лідерство в умовах нестабільності є важливим аспектом сучасного керівництва, яке допомагає досягати успішних результатів та забезпечувати стійкість у складних обставинах. Лідер, який здатний ефективно керувати своєю командою в умовах змін, може стати ключовим фактором у досягненні успіху та стійкості в вимогливому і нестабільному середовищі.

Список використаних джерел:

1. Роль лідерства в управлінні. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/management/14089>
2. Лідерство в умовах невизначеності: як середовище впливає на прийняття рішення. URL: <https://delo.ua/opinions/liderstvo-v-umovah-nevznachenosti-jak-seredovis-382164/>
3. Як розвинути лідерський потенціал: поради від Інституту Лідерства Управління та Коучингу. URL: <https://ilyk.org.ua/articles/yak-rozvynuty-liderskyu-potentsial-porady-vid-instytutu-liderstva-upravlinnia-ta-kouchynhu>.

Нехайчик Є. Є.,
здобувач вищої освіти факультету менеджменту
Науковий керівник: Хилько І. І.,
старший викладач кафедри економічної кібернетики,
комп'ютерних наук та інформаційних технологій,
Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ В ЕКОНОМІЦІ

Штучний інтелект стає все більш актуальним та важливим в сучасному світі. Його використання в економічних процесах може значно полегшити аналіз даних, прогнозування трендів, автоматизувати рутинні завдання та покращити прийняття рішень. Проте, разом зі значним потенціалом існують і виклики. Наприклад, питання етики використання штучного інтелекту у вирішенні економічних завдань, можливість виникнення нерівності в доступі до цієї технології, а також потенційні загрози для робочих місць через автоматизацію процесів.

Робота Скрипника С.В. та Шпатакової О.Л. [1] зосереджена на розгляді штучного інтелекту як рушія цифрового прогресу. Вчені визначають потенціал штучного інтелекту для покращення економічних процесів та виокремлюють ключові аспекти в цьому контексті. Дослідження Цесліва О. [2] також акцентує увагу на важливості штучного інтелекту в економіці. Автор досліджує різноманітні аспекти використання штучного інтелекту, зокрема його вплив на економічну діяльність, прийняття рішень та інновації.

Метою роботи є розкриття сутності застосування штучного інтелекту та його ролі в економіці. Поставлена мета зумовила необхідність вирішення наступних завдань: розглянути тенденції розвитку використання штучного інтелекту у світовій економіці та українську «Концепцію розвитку штучного інтелекту до 2030 року».

Активний розвиток сучасних технологій штучного інтелекту відображає тенденцію до поширення їх в різноманітних галузях економіки, яка постійно відкриває нові можливості для власного просування. Дослідження провідної консалтингової компанії McKinsey із цього питання розкриває потенційні переваги генеративного штучного інтелекту, такого як ChatGPT, який щорічно може збільшувати світовий валовий внутрішній продукт на 2,6-4,4 трлн доларів. Це порівняно зі зростанням світової економіки на 3,6 трлн доларів за весь 2022 рік. З початку 2023 року спостерігається зростання середньої ціни акцій компаній, що активно зацікавлені у розвитку і використанні інтелектуальних технологій, в індексі S&P 500, що підвищилося на 11% [3].

У сфері розвитку штучного інтелекту в Україні відбулися важливі кроки, зокрема, у грудні 2020 року Кабінет Міністрів України затвердив «Концепцію розвитку штучного інтелекту до 2030 року». Для нашої країни цей напрямок є досить новим і перспективним. Використовуючи затверджену концепцію, Міністерство цифрової трансформації України сподівається на залучення

інвестицій та інтеграцію інноваційних технологій в економічно важливі сфери діяльності [2].

Концепція охоплює дев'ять ключових сфер застосування штучного інтелекту. У документі поняття штучного інтелекту трактується як систематизована сукупність інформаційних технологій, що дозволяють вирішувати складні та комплексні завдання за допомогою наукових методів дослідження та алгоритмів обробки інформації. Використання штучного інтелекту передбачає створення та використання баз знань, моделей прийняття рішень, а також алгоритмів роботи з інформацією з метою досягнення поставлених цілей.

Ця концепція створює стратегічний каркас для впровадження штучного інтелекту в Україні, сприяючи створенню сприятливого середовища для розвитку інновацій і підвищення конкурентоспроможності країни на міжнародному ринку. Реалізація цих заходів може відкрити широкі можливості для розвитку різноманітних галузей економіки та підвищити ефективність державного управління та соціальних послуг в Україні.

Розвиток технологій штучного інтелекту відіграє важливу роль у впровадженні змін у сферах економіки, ринку праці, діяльності державних установ та суспільства загалом. Використання штучного інтелекту в сучасному виробництві має потенціал для зниження витрат, підвищення продуктивності та покращення якості виробів. Збільшення обсягів доступних даних, розробка нових сенсорів та зменшення обчислювальної потужності сприятимуть створенню сприятливих умов для подальшого прогресу в царині штучного інтелекту.

Отже, розвиток технологій штучного інтелекту відіграє важливу роль у впровадженні змін у сферах економіки, ринку праці, діяльності державних установ та суспільства загалом. Використання штучного інтелекту в сучасному виробництві має потенціал для зниження витрат, підвищення продуктивності та покращення якості виробів. Збільшення обсягів доступних даних, розробка нових сенсорів та зменшення обчислювальної потужності сприятимуть створенню сприятливих умов для подальшого прогресу в царині штучного інтелекту.

Список використаних джерел:

1. Скрипник С. В., Шпатакова О. Л. Штучний інтелект як рушій розвитку цифрової економіки. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2023. № 9 (09). С. 10–13. URL: <https://doi.org/10.32782/dees.9-2> (дата звернення: 14.02.2024).
2. Цеслів О. Штучний інтелект в економіці. *Наука і техніка сьогодні*. 2022. № 6(6). URL: [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2022-6\(6\)-70-78](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2022-6(6)-70-78) (дата звернення: 14.02.2024).
3. Змінюйся або помри. Як штучний інтелект став невід'ємною частиною світової економіки. *Економічна правда*. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2023/07/24/702480/> (дата звернення: 14.02.2024).

Онопрійчук Д. О.,
здобувач вищої освіти спеціальності 073 «Менеджмент»
Бурковська А. І.,
доктор філософії з економіки,
старший викладач кафедри менеджменту та маркетингу
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв

ФІНАНСОВІ ДЕТЕРМІНАНТИ СТАЛОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ НА ЗАСАДАХ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Фінансові детермінанти сталого землекористування на засадах забезпечення продовольчої безпеки України є ключовими у контексті ефективного управління аграрним сектором. Стале землекористування передбачає раціональне використання земельних ресурсів з метою забезпечення потреб населення у харчових продуктах на довгострокову перспективу. Фінансові аспекти грають важливу роль у формуванні сталого землекористування та впливають на його успішність [1].

По-перше, ефективне фінансове планування та адекватне виділення коштів на аграрну галузь є ключовими у забезпеченні сталого землекористування. Державні та приватні інвестиції у сільське господарство мають сприяти впровадженню сучасних технологій, розвитку інфраструктури, підвищенню рівня освіти та навчання сільських жителів [2].

По-друге, належна фінансова підтримка для малих та середніх фермерських господарств може стимулювати їх участь у програмах сталого землекористування. Це може містити надання доступу до кредитів під сприятливі умови, надання субсидій на придбання сучасного обладнання та техніки, а також підтримку у впровадженні екологічно чистих методів виробництва [3].

По-третє, розвиток ринку землекористування та аграрних послуг може сприяти формуванню сталого підходу до використання земельних ресурсів. Створення прозорих та ефективних ринків землі, оренди та обслуговування дозволить фермерам оптимізувати виробництво та зменшити негативний вплив на довкілля [4].

Очікується, що зростання усвідомлення важливості сталого землекористування для продовольчої безпеки призведе до збільшення інвестицій у сільське господарство. Це може бути відображено в більших державних та приватних інвестиціях у землекористування, вирощування врожаю, а також у впровадженні нових технологій та методів сільськогосподарського виробництва. Прогнозується розвиток різноманітних фінансових інструментів, таких як зелені кредити, фонди землекористування та інвестиційні фонди, спрямованих на підтримку сталого землекористування в сільському господарстві [5].

За умови зростання усвідомлення громадськості щодо важливості сталого розвитку, очікується зростання попиту на продукцію, вирощену з використанням екологічно чистих методів та практик сільського господарства. Прогнозується активізація заходів щодо ефективного використання землі, водних ресурсів, добрив та інших агрохімікатів, що дозволить забезпечити високий рівень врожайності та зменшити негативний вплив на довкілля. Очікується зростання інтересу держави та міжнародних організацій у впровадженні систем моніторингу та контролю за використанням землі з метою забезпечення сталого землекористування та продовольчої безпеки [5].

Україна має великий потенціал у сільському господарстві, що може стати основою для забезпечення продовольчої безпеки країни. Фінансові детермінанти сталого землекористування на основі принципів забезпечення продовольчої безпеки відіграють критичну роль у цьому процесі. Зростання інвестицій у сільське господарство, розвиток фінансових інструментів для сталого землекористування, підвищення ефективності використання ресурсів та розвиток системи моніторингу та контролю - це ключові аспекти, які сприяють розвитку стійкого та ефективного сільськогосподарського сектору [2]. Відповідне управління фінансовими ресурсами, їх ефективне використання та направлення на стале землекористування є важливими для забезпечення продовольчої безпеки України.

Отже, фінансові детермінанти сталого землекористування на засадах забезпечення продовольчої безпеки України включають ефективне фінансове планування, належну підтримку для малих та середніх фермерських господарств, а також розвиток ринків землекористування та аграрних послуг. Ці аспекти мають важливе значення для забезпечення сталого розвитку аграрного сектору та забезпечення продовольчої безпеки України на довгострокову перспективу.

Список використаних джерел:

1. Lunkina T., Burkovska A., Burkovska A., Gannichenko T. Corporate social responsibility in banking institutions: foreign experience. *Modern Economics*. 2022. №31. P. 77-81. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V31\(2022\)-11](https://doi.org/10.31521/modecon.V31(2022)-11)
2. Shebanina O., Burkovska A., Lunkina, T., Burkovska, A. Global aspects of food security in the world: economic dimensions. *Modern Economics*. 2023. №38. P. 178-185. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V38\(2023\)-27](https://doi.org/10.31521/modecon.V38(2023)-27).
3. Burkovska, A., Romanchyk, M. The ensuring of the competitiveness of the enterprises through the strategic human resource management. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*. 2016. 2(4), 43-51. <https://doi.org/10.51599/are.2016.02.04.04>
4. Lunkina T., Burkovska A. and Burkovska A. Features of forming socio responsible behavior in the consumer of organic production of the agricultural sector in Ukraine. *Вісник аграрної науки Причорномор'я*. 2020. №1(105). P. 11-18. DOI: 10.31521/2313-092X/2020-1(105)-2
5. Shebanina O., Burkovska A., Petrenko V., Burkovska A. Economic planning at agricultural enterprises: Ukrainian experience of increasing the availability of data in the context of food security. *Agricultural and Resource Economics*. 2023. Vol.9. No.4. Pp.168–191. <https://doi.org/10.51599/are.2023.09.04.08>.

Пекера А. В.,
аспірант спеціальності 073 «Менеджмент»
Бурковська А. І.,
доктор філософії з економіки,
старший викладач кафедри менеджменту та маркетингу
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв

ОСОБЛИВОСТІ СТАЛОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ НА ЗАСАДАХ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Сучасна Україна стоїть перед викликом забезпечення продовольчої безпеки населення, яка вимагає збалансованого підходу до землекористування. Особливості сталого землекористування на засадах забезпечення продовольчої безпеки в країні мають велике значення як для економічного розвитку, так і для збереження навколишнього середовища [1].

По-перше, стале землекористування вимагає збереження та відновлення родючості ґрунтів. Родючі ґрунти є ключовим ресурсом для сільського господарства, тому їхнє збереження має вирішальне значення для забезпечення продовольчої безпеки. Впровадження ефективних агротехнічних методів, застосування органічних добрив та ротація культур допомагають зберегти родючість ґрунтів на довгострокову перспективу [2].

По-друге, стале землекористування передбачає раціональне використання водних ресурсів. Забезпечення стійкого доступу до води для сільськогосподарських потреб є важливою складовою продовольчої безпеки [1]. Впровадження систем крапельного зрошення, а також використання методів збереження вологи допомагають зменшити споживання води в сільському господарстві й забезпечують його сталість у довгостроковій перспективі.

По-третє, стале землекористування враховує потреби сьогодення без шкоди для майбутніх поколінь. Це означає, що при розв'язанні питань землекористування потрібно брати до уваги екологічні аспекти та забезпечувати збалансоване використання природних ресурсів [3]. Збереження біорізноманіття, використання агроекологічно чистих методів обробітку ґрунтів та застосування агролісоплавства сприяють збереженню природних екосистем та здоров'ю людей.

Фінансовий механізм забезпечення сталого землекористування в Україні є ключовим елементом стратегії забезпечення продовольчої безпеки країни [4]. Правильна організація фінансування галузі землекористування є важливим фактором для забезпечення стійкого і ефективного використання земельних ресурсів та збереження природного середовища.

Попередні інвестиції у сільське господарство та землекористування, зокрема у високоефективні технології, покращення ґрунтів та інфраструктури, дозволяють забезпечити стійкий ріст виробництва продовольства і розвиток аграрного сектору [5]. Фінансова підтримка може бути надана через державні

програми, субсидії, кредитування за пільговими умовами для аграрних підприємств, а також через стимулювання приватних інвестицій у сільське господарство.

Однак важливо враховувати, що фінансова підтримка має бути не лише спрямована на збільшення виробництва, а й на підвищення його якості та екологічної безпеки [1]. Інвестування в органічне сільське господарство, застосування екологічно чистих технологій, збереження біорізноманіття та водних ресурсів - це складові, які необхідно враховувати в контексті фінансової підтримки сільськогосподарського сектору. Крім того, важливо створити ефективну систему моніторингу та контролю за використанням виділених коштів, щоб уникнути їх недосягнення або невідповідності визначеним цілям [4]. Транспарентність у використанні фінансових ресурсів сприяє підвищенню довіри до державних програм і забезпечує їх ефективне впровадження.

Отже, стале землекористування на засадах забезпечення продовольчої безпеки в Україні є важливим завданням, що потребує комплексного підходу. Шляхом ефективного використання ресурсів, збереження природи та збалансованого впливу на екосистеми країни, можна забезпечити стале зростання виробництва сільськогосподарської продукції та забезпечити національну продовольчу безпеку.

Список використаних джерел

1. Shebanina O., Burkovska A., Lunkina T., Burkovska A. The aspects of food security formation in the context of epidemiological restrictions in the USA. *Ukrainian Black Sea Region Agrarian Science*. 2022. 26(1), 19-29. DOI: [https://doi.org/10.56407/2313-092X/2022-26\(1\)-2](https://doi.org/10.56407/2313-092X/2022-26(1)-2)
2. Shebanina O., Burkovska A., Lunkina, T., Burkovska, A. Global aspects of food security in the world: economic dimensions. *Modern Economics*. 2023. №38. P. 178-185. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V38\(2023\)-27](https://doi.org/10.31521/modecon.V38(2023)-27).
3. Бурковська А., Романчик М. Забезпечення конкурентоспроможності підприємств через стратегічне управління людськими ресурсами. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*. 2016. №2(4), С. 43-51. <https://doi.org/10.51599/are.2016.02.04.04>.
4. Полторак А. С., Сухорукова А. Л., Бурковська А. І. Кібербезпека в системі трансформації управління бізнес-організацією. Трансформація менеджменту бізнес-організацій: сучасні тренди та виклики : колективна монографія. Київ : Державний вищий навчальний заклад «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана. 2021. С. 158-176.
5. Шебаніна О. В., Бурковська А. І., Полторак А. С., Бурковська А. В., Сухорукова А.Л. Управління відходами у глобалізованому світі: виклики та перспективи. Система управління відходами в циркулярній економіці: фінансові, соціальні, екологічні та енергетичні детермінанти : монографія / за заг. ред. А. С. Росохатої, М. Г. Мінченко. Суми : Сумський державний університет, 2023. С. 74-83. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/17053>.

Папіровська В. І.,
здобувач вищої освіти спеціальності 073 «Менеджмент»
Стамат В. М.,
канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри менеджменту та маркетингу,
Миколаївський національний аграрний університет
м.Миколаїв, Україна

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНОГО МАРКЕТИНГУ

Маркетинг еволюціонує, а саме: з інструменту для продажу товарів та послуг він перетворюється на систему, що використовується для розуміння та задоволення потреб людей у контексті діяльності різних організацій. Ця система охоплює все більше об'єктів, включаючи не лише компанії, але й цілі території. Маркетинг – це комплекс заходів, спрямованих на вивчення потреб ринку та просування товарів чи послуг для їх задоволення. Даний принцип можна застосувати не лише до окремих продуктів, але й до цілих територій. Так виникає територіальний маркетинг – інструмент, що використовується для покращення іміджу міста, регіону чи країни, залучення туристів, інвестицій та нових жителів.

Спираючись на твердження А. Шромніка, можемо зазначити, що «...територіальний маркетинг – це сукупність скоординованих дій місцевих, регіональних або загальнодержавних суб'єктів, що прагнуть прискорити процеси обміну і впливу шляхом розпізнавання, формування і задоволення потреб та сподівань мешканців» [4, с. 36].

На момент появи теорії територіального маркетингу вже був накопичений великий досвід конкуренції між країнами, регіонами та містами за увагу потенційних іммігрантів, інвесторів і туристів. Яскравим прикладом є Сполучені Штати в період активного розвитку як країни, що розвивається. На думку деяких авторів, контроль за привабливістю міст за допомогою спеціальних засобів реклами почався в кінці 19 ст. В Америці та Великобританії виникло багато малих промислових і туристичних міст. Перші спроби розвитку регіональних маркетингових програм у західних країнах належать до кінця 20 століття. І, пов'язана з наслідками глобалізації, децентралізація принесла нові економічні можливості в деякі регіони, водночас посилюючи бідність серед людей через обмежене державне регулювання та зниження рівня соціального забезпечення. В історії Старого Світу потреба в регіональній маркетингації стала особливо очевидною наприкінці 1970-х — початку 1980-х років. У цей час європейські країни зіткнулися з серйозними конкурентними викликами з боку багатьох країн Південно-Східної Азії, що швидко розвиваються, так званих «азіатських тигрів». Практичний досвід, що був накопичений, потребував систематизації, узагальнення й теоретичного обґрунтування.

Поняття регіонального маркетингу спочатку виникло на рівні міських проблем. Термін «міський маркетинг» з'явився в європейській науковій

літературі у 1980-х роках. Він визначається як діяльність, спрямована на забезпечення балансу між міськими функціями та попитом населення, підприємств, туристів та інших гостей міста. Водночас міста розглядаються як товари, які пропонуються цільовим групам. У 1990 році вийшла фундаментальна праця Х.Ешворт і Х.Вугда, автори книги «Продаючи міста: Маркетингові підходи в плануванні міського громадського сектора», зосереджуються на проблемах розвитку та просування європейських міст. У 1992 році Дж. ван дер Меєр опублікував книгу «Роль маркетингу міста в урбаністичному менеджменті», в якій міста розглядаються як «продукти, що пропонуються цільовим групам» [3].

Поява більш загальної теорії маркетингу території датується початком 1990-х років. У 1993 році вийшло перше видання монографії Ф.Котлера, Д.Хайдера та І.Рейне «Маркетинг місць: залучення інвестицій, промисловості і туризму в міста, штати і країни» представляє маркетинг як механізм регіонального розвитку та просування. Автори виділяють чотири різні напрями регіонального маркетингу: маркетинг житла, маркетинг зони економічного розвитку, маркетинг рекреаційного регіону та маркетинг інвестицій у нерухомість. Вони висловили думку про те, що територія (місце) є своєрідним продуктом, а люди є його споживачами. Ф.Котлер раніше визначив маркетинг місця у своєму підручнику «Основи маркетингу» як «діяльність, що вживаються з метою створення, підтримки або зміни відносин і (або) поведінки, що стосуються конкретних місць» [5].

Глобалізація спричинила зростання конкуренції між регіонами, що підкреслило важливість чіткої диференціації та позиціонування. Зросли значення нематеріальних факторів, таких як бренд та імідж. Сьогодні регіони змагаються не лише за ресурси та інвестиції, а й за уми та серця людей. Сучасний маркетинг територій неможливо уявити без активної участі місцевих жителів. Партнерства між різними зацікавленими сторонами, партисипативний маркетинг, що дає голос громаді - все це робить маркетингові стратегії більш ефективними та стійкими.

Зростає значення екологічних та соціальних чинників. Набирає обертів маркетинг сталих територій, який підтримує локальну ідентичність та відповідає принципам сталої розвитку. Маркетингові стратегії постійно адаптуються до мінливих умов. Використовуються нові дані та аналітика, вдосконалюються методи оцінки ефективності. Це гарантує, що маркетингові кампанії відповідають актуальним потребам та мають чіткий результат. Важливо розуміти, що не існує універсального рецепта успішного маркетингу територій. Кожен регіон має свої особливості та потреби, які необхідно враховувати при розробці маркетингових програм. Відповідальне використання маркетингових інструментів, дотримання принципів чесної конкуренції та забезпечення прав місцевих жителів є необхідними умовами успішного маркетингу територій.

Отже, територіальний маркетинг – це динамічний процес, який потребує постійного оновлення та вдосконалення. Адаптація до нових трендів та

викликів забезпечує його ефективність. Розуміння еволюції та сучасних тенденцій маркетингу територій дає можливість регіонам успішно конкурувати на світовому ринку та будувати своє стійке майбутнє.

Список використаних джерел:

1. Статат В. М., Смирнова А. А. Управління іміджем міста як складовою муніципального маркетингу. *Modern Economics*. 2020. №23. С.194-203. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V23\(2020\)-31](https://doi.org/10.31521/modecon.V23(2020)-31). URL : <https://modecon.mnau.edu.ua/city-image-management-as-a/>
2. Статат В. М. Тенденції розвитку маркетингу міста Миколаєва. Економіко-управлінські аспекти трансформації та інноваційного розвитку галузевих і регіональних суспільних систем в сучасних умовах: матеріали Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (11-12 квітня 2019 р., м.Івано-Франківськ). Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2019. С. 95-98.
3. MeerJ. van der. The Role of City Marketing in Urban Management. - Rotterdam: Euricur, Erasmus University. 1992. P. 21.
4. Szromnik A. Marketing terytorialny – geneza, rynki docelowe i problemy oddziaływania / [w:] Marketing terytorialny / Red. T. Domanski.– Lodz: Uniwersytet Lodzki. 1997.
5. Нагорняк Т. Л. Світова та українська специфіка брендингу міст. *Науковий журнал «Політикус»*. 2015. Випуск 1. С. 111-116. URL : <https://r.donnu.edu.ua/bitstream/123456789/572/1/%D1%80%D0%B0%D0%B1%D0%BE%D1%82%D0%B07.pdf> (дата звернення 01.03.2024).

Поповиченко А. С., Везуб О. В.,
здобувачі вищої освіти третього (наукового) рівня вищої освіти
Науковий керівник: Яловега Л. В.,
канд. екон. наук, доцент, доцент
кафедри обліку і оподаткування
Полтавський державний аграрний університет, м. Полтава

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ВИКЛИКИ

У контексті усвідомлення важливості європейської інтеграції, як ключового фактора розвитку країн, проблематика ефективного управління стає предметом активних дискусій серед вчених і практиків. Перехід до стандартів та вимог Європейського Союзу ставить перед країнами-кандидатами складні завдання щодо адаптації управлінських практик до нових реалій. Відповідно, еволюція парадигм управління спрямована на забезпечення збалансованого розвитку економічних, політичних та соціокультурних сфер суспільства.

Одним з ключових аспектів управління в умовах європейської інтеграції є реформування системи корпоративного управління.

Корпоративне управління в сучасному бізнес-середовищі визнається як ключовий фактор успіху та стійкості підприємств у глобальній економіці. Внаслідок постійної еволюції бізнесу та змін у вимогах ринку, питання ефективного управління стає важливішим, ніж будь-коли раніше. Зокрема, зростання глобалізації, розвиток технологій та зміни у запитах споживачів ставлять перед підприємствами нові виклики і вимагають постійного вдосконалення стратегій управління.

Однією з основних тенденцій сучасного корпоративного управління є зростання ролі міжнародних стандартів та нормативів. Підприємства все частіше впроваджують міжнародні стандарти корпоративного управління, щоб відповідати вимогам ринку та підвищити довіру акціонерів та інвесторів. Разом із тим, існують певні виклики, які стоять перед підприємствами у сфері корпоративного управління. З-поміж них можна виокремити зміни в структурі власності, розширення ділових моделей, а також виклики в галузі кібербезпеки та взаємодії з іншими зацікавленими сторонами.

Нові вимоги стосовно прозорості, відкритості та відповідальності ставлять під сумнів традиційні підходи до управління бізнесом. Крім того, важливим викликом є розроблення ефективних механізмів моніторингу та оцінки діяльності управлінських структур з метою виявлення недоліків та впровадження необхідних коректив. Це передбачає застосування сучасних методів аналізу та інструментів оцінки ефективності, таких як бенчмаркінг та балансова система показників.

Наразі застосування інноваційних технологій може значно полегшити процеси ухвалення управлінських рішень. Відтак у сучасному бізнес-середовищі, де точність ухвалення управлінських рішень визначають

конкурентні переваги, застосування інноваційних технологій виявляється критичною складовою для ефективного управління ресурсами та процесами. Інноваційні технології уможливають здійснювати аналіз, прогнозування та прийняття рішень на основі об'єктивних даних і забезпечують підвищену оперативність й точність управлінських рішень.

По-перше, інноваційні технології забезпечують швидкий доступ до великих обсягів даних та їх аналіз. Аналіз – дозволяє виявляти складні взаємозв'язки та тенденції, які можуть залишитися непоміченими при традиційних методах оброблення інформації, що дає можливість керівникам ухвалювати обґрунтовані управлінські рішення на основі глибокого аналізу фактів. По-друге, використання інноваційних технологій уможливить підвищити рівень автоматизації процесів управління, зокрема: збору даних, формування внутрішньої звітності, планування заготівлі ресурсів та контролю за їх витрачанням. Автоматизація допомагає уникнути помилок, зменшує ризики та витрати на управління, а також підвищує ефективність управлінських процесів в цілому. Вочевидь застосування інноваційних технологій не лише полегшує процеси ухвалення управлінських рішень, але й забезпечує точність та оперативність управління ресурсами, що дозволяє підприємствам ефективно реагувати на зміни в динамічному бізнес-середовищі та досягати конкурентних переваг на ринку. Усе це свідчить про необхідність комплексного та системного підходу до розв'язання питань управління в умовах європейської інтеграції. Вироблення ефективних стратегій, адаптованих до специфіки кожної країни-учасниці, є важливим етапом у розвитку сучасних управлінських практик у Європі.

Отже, вищевикладене свідчить про: зростання ролі міжнародних стандартів та нормативів свідчить про стрімкий розвиток глобальної економіки та необхідність підприємствам адаптуватися до міжнародних вимог; підвищення важливості корпоративної соціальної відповідальності свідчить про трансформацію у розумінні бізнесу як соціального суб'єкта, який має зобов'язання перед суспільством і зовнішнім середовищем. Загалом шлях до успішного корпоративного управління передбачає значну кількість викликів, зокрема зміни в структурі власності та безпеки в інформаційних технологіях на ділову активність. Висвітлені аспекти свідчать про постійну динаміку та зміни в корпоративному управлінні, які вимагають від підприємств постійного аналізу та адаптації до нових умов і вимог ринку. Тільки за умови вдосконалення стратегій управління та врахування сучасних тенденцій, підприємства можуть досягти успіху у глобальному бізнес-середовищі.

Список використаних джерел:

І. Іоргачова М. І. Проблеми корпоративного управління в Україні. *Ефективна економіка*. 2018. № 11. DOI: 10.32702/2307-2105-2018.11.50.

Проценко А. О.,
студентка 4 курсу спеціальності "Економіка",
освітньої програми "Економіка підприємства"
Науковий керівник: Ушкальов В. В.,
канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри економіки підприємства
та організації бізнесу
ХНЕУ ім. С. Кузнеця м. Харків

СУЧАСНІ ФАКТОРИ ЦІНОУТВОРЕННЯ

Ціноутворення є важливим аспектом успішності на шляху до інтеграції в економічне європейське співтовариство для українських товаровиробників, і зокрема, в агропромисловій галузі. Саме аграрна сфера України містить значний потенціал, який має бути реалізованим і, у такий спосіб, дозволить створити фундамент економічного зростання країни. Проте на шляху до реалізації цього задуму на практиці виникають численні труднощі, що пов'язані з використанням застарілих уявлень про механізми та чинники ціноутворення в агропромисловій сфері. Тож уточнення чинників ціноутворення в сучасних умовах є актуальною проблемою, пошуку шляхів вирішення якої і присвячено дане дослідження.

Ціна є економічною формою, яка поєднує економічні відносини між пропозицією та попитом на товар. Вона представляє собою ключовий аспект ринкового механізму, визначаючи економічні відносини між виробниками і споживачами. Втім ефективність ціноутворення обумовлюється значно більшою кількістю чинників прямої та непрямої дії.

Фактори формування цін - це рушійні сили, суттєві обставини та основні причини, які мають визначальний вплив на утворення цін.

До особливостей функціонування агропромислового сектору слід віднести такі, як:

- диспаритет цін на різні види сільськогосподарської продукції, а також між сільськогосподарською та промисловою продукцією;
- обмежений попит на сільськогосподарську продукцію на внутрішньому ринку;
- низька варіація цін, що обмежує можливості впливу на значну кількість сільськогосподарської продукції [1; 2].

Зазначені особливості переорієнтовують виробників агропромислового сектору на пошук варіантів експорту власної продукції за кордон, де відносний рівень цін на продукцію є вищим, а характеристики попиту на продукцію – більш різноманітними та такими, що створюють більше можливостей. Втім, як свідчить практика, державне регулювання взаємовідносин із закордонними споживачами містить значну кількість ризиків, пов'язаних з географічними, соціально-економічними, політичними чинниками та впливом трансферних цін на конкурентне середовище [2; 3].

Всі ці фактори можна умовно поділяються на внутрішні та зовнішні.

До основних внутрішніх факторів, що визначають рівень цін виробників товарів, відносяться: рівень витрат виробництва; особливості виробничого процесу; специфіка вироблюваного товару; доступність необхідних ресурсів для виробництва; організаційний рівень, ступінь використання прогресивних методів виробництва; ринкова стратегія та тактика виробника та інші фактори.

Основні зовнішні фактори, що впливають на процес формування цін на товар конкретного виробника: споживчі уподобання щодо даного товару; рівень доходів покупців; споживчі очікування щодо майбутніх/змін цін та власних доходів виробника; ціни на супутні товари; ціни та нецінові пропозиції конкурентів тощо. Фактори зовнішнього порядку практично не піддаються контролю виробників товарів, але обов'язково враховуються при формуванні цін на продукцію, що випускається [4].

Втім в умовах кризи та високодинамічного зовнішнього середовища, можна виділити третю групу чинників – діалогових, тобто таких, повне керування якими товаровиробником неможливе, але спрямований вплив на які є цілком досяжним: ділова репутація, імідж, конкурентна політика.

Урахування комплексу зазначених факторів в процесі ціноутворення в агропромисловій галузі дозволить забезпечити можливість балансування інтересів різних груп стейкхолдерів, що позитивно вплине на забезпечення сталого розвитку та економічну стійкість підприємств галузі як на місцевому, так і на міжнародному рівні.

Список використаних джерел:

1. Радченко О. П., Сурмай О. О.. Удосконалення механізмів ціноутворення на продукцію аграрних підприємств. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*. 2019. Т. 18, Вип. 1. С. 69–83. Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/rectpu_2019_18_1_7
2. Чехова І. В. Наукові підходи у сфері ціноутворення на товарну продукцію рослинництва. *Науково-технічний бюлетень Інституту олійних культур НААН*. 2022. Вип. 33. С. 141–147. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpiok_2022_33_16
3. Корінь І. С. Сучасний стан податкового контролю за трансфертним ціноутворенням в Україні під час воєнного стану. *Молодий вчений*. 2022. № 7. С. 96–100. Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2022_7_21
4. Гуда Н. Е. Економічна суть ціни та ціноутворення в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку. *Економіка та держава*. 2019. № 5. С. 106-110. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecde_2019_5_23

Сухорукова А. Л.

*кандидат наук з державного управління,
доцент, доцент кафедри менеджменту та маркетингу
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв*

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ В ОРГАНАХ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

Подальші реформи та інтеграційні процеси, що відбуваються в Україні, потребують впровадження та активного використання нових підходів до розвитку системи управління персоналом у сфері трудових відносин органів державної служби.

Під управлінням персоналом державної служби слід розуміти систему адміністративного впливу на працівників апарату державних структур з метою ефективного використання їх професійних здібностей і можливостей.

У сучасних умовах управління персоналом органів публічної влади спрямоване на реалізацію закріплених у нормативно-правовій базі України положень державної кадрової політики, а також принципів діяльності та функцій державної служби. Організація управління персоналом державного апарату має системний характер, оскільки особливості управління персоналом визначаються принципами організації державного управління.

Сучасна модель системи управління персоналом характеризує взаємодію внутрішніх суб'єктів управління персоналом на різних рівнях. Модель передбачає інтеграцію стратегії управління персоналом у загальну стратегію організації, що дозволяє ефективно контролювати використання бюджету та ресурсів, коригувати цілі за результатами оцінки, концентрувати зусилля на вирішенні стратегічних питань та покращувати якість управління персоналом [1].

Основні проблеми у використанні кадрових технологій: недостатня організація професійного навчання державних службовців, неефективне використання інституту кадрового стажування, формування кадрового резерву та технологій конкурсного відбору; невизначеність кар'єрних перспектив персоналу. Основними завданнями використання кадрових технологій у системі державної служби мають стати: підвищення кваліфікації працівників кадрової служби шляхом професійної підготовки та перепідготовки кадрів; впровадження в практику органів державної служби новітніх кадрових технологій; формування системи стимулювання праці державних службовців; підвищення престижу державної служби та формування норм корпоративної культури.

Концепція розвитку кадрових технологій на державній службі повинна містити систему та технології управління процесом формування та раціонального використання кадрів органів державної влади. Методологія управління персоналом має передбачати аналіз соціально-правового статусу

персоналу органів державної влади як об'єкта управління, процесу формування поведінки публічних службовців, що відповідає стратегічним цілям і завданням державного управління.

Одним із механізмів підвищення ефективності управління персоналом на державній службі має стати уніфікація організаційних структур управління, оскільки їх нестабільність не дозволяє повноцінно реалізувати низку кадрових технологій. Важливо досягти формування високої організаційної культури, нормативного закріплення норм і правил поведінки державних службовців. Основними механізмами підвищення ефективності управління персоналом на державній службі на сучасному етапі можуть бути заходи, спрямовані на вдосконалення науково-методичного та консультативного забезпечення управління, розробка науково обґрунтованих моделей управління персоналом, підвищення рівня та якості інформаційного забезпечення управління персоналом [4].

Кожна кадрова функція повинна бути представлена окремими підрозділами. Відділ підбору персоналу повинен займатися як зовнішнім, так і внутрішнім відбором і адаптацією персоналу. Відділ оцінки повинен обслуговувати всі кадрові функції, щоб надавати об'єктивну інформацію про співробітників. Відділ організаційного розвитку повинен працювати з кадровим резервом і проводити заходи щодо оптимізації організаційної структури та бізнес-процесів. Діяльність відділу корпоративної культури повинна бути спрямована на підвищення лояльності співробітників і забезпечення сприятливого соціально-психологічного клімату. Навчальний центр повинен обслуговувати поточні та стратегічні потреби організації в професійних компетенціях персоналу. Відділ компенсацій і пільг повинен створити єдину систему оплати праці та мотивації, яка охоплює основну масу працівників [3].

Тому з метою підвищення ефективності реформування державної служби доцільно концептуально змінити роль і підхід до функціонування служб управління персоналом. Для цього потрібна ефективна комунікація, якісна методологія, фінансова підтримка, консалтингова підтримка та цілий комплекс сучасних інструментів управління персоналом для впровадження відповідних змін.

Список використаних джерел:

1. Авербух Г., Сухорукова А. Шляхи підвищення ефективності та дієвості механізмів управління персоналом публічної служби в контексті європейської інтеграції. Публічне урядування: збірник. №3 (28), грудень 2021. Київ : ПрАТ "ВНЗ "Міжрегіональна Академія управління персоналом", 2021. 10-17 с.
2. Петрова І. Стратегічне управління персоналом: реалії та перспективи. Київ : КНЕУ, 2021. 722 с.
3. Руденко О. М. Система і стратегія HR-менеджменту для державного управління. К.: НАДУ, 2019. 100 с.

4. Сільченко І. А. Особливості сучасних систем управління персоналом та їх ефективність. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2019. № 1. С. 91–95.

5. Полторак А. С., Сухорукова А. Л., Бурковська А.І. Кібербезпека в системі трансформації управління бізнес-організацією. *Трансформація менеджменту бізнес-організацій: сучасні тренди та виклики : колективна монографія*. Київ : Державний вищий навчальний заклад «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана. 2021. С. 158-176.

6. Сухорукова А. Л. Шляхи вдосконалення проблемних питань взаємодії органів місцевого самоврядування та місцевих адміністрацій на обласному рівні. *Ольвійський форум - 2008: стратегії України в геополітичному просторі*. Ч.1. Ялта, 2008. С.113-115.

7. Сухорукова А. Л. Обласні державні адміністрації в контексті адміністративної реформи. *Сучасні проблеми адміністративної реформи в Україні : Матеріали всеукраїнської конференції з адміністративного права 05-06 березня 2009 р. / За заг. ред. С. М. Тимченка, Т. О. Коломійця*. Запоріжжя : ЗНУ, 2009. С. 116–117.

Татаринів О. В.,

аспірант

Науковий керівник: Давидюк Т. В.,

професор кафедри обліку і фінансів, д-р екон. наук, професор

Національний технічний університет

«Харківський політехнічний інститут», м. Харків

ПОСТАНОВКИ СИСТЕМИ БЮДЖЕТУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ

Впровадження системи бюджетування на підприємстві – це завдання в частині організації бюджетного управління, вирішити яке силами одного фінансового відділу неможливо. Цей процес охоплює всі бізнес-процеси підприємства а, отже, вимагає врахування інтересів усіх структурних підрозділів підприємства. «Організація бюджетного управління – на думку В.З. Бугай, А.В. Бугай та Ю.Ю. Ренгевича – це комплекс організаційно-технічних заходів із розробки та впровадження системи, яка забезпечує ефективне управління» [1, с. 11].

Виключити можливі проблеми (опір працівники підприємства у зв'язку з нерозумінням цілей постановки системи бюджетування, небажанням змін, порушенням регламентних робіт і т.д.) можна, якщо до складу проєктної команди включити керівників структурних підрозділів – керівників майбутніх центрів фінансової відповідальності. Від правильно підібраних учасників залежить успіх постановки системи бюджетування на підприємстві.

Учасників постановки системи бюджетування необхідно підбирати серед працівників підприємства, тому що вони знають специфіку діяльності, окрім того, вони будуть мотивовані, щоб їх праця приносила користь компанії в майбутньому, це буде робити учасників проєктної команди по постановці системи бюджетування відповідальними за результати своєї роботи.

Команду учасників постановки системи бюджетування необхідно розглядати як управлінську структуру, до складу якої входять фахівці, що управляють своїми напрямками діяльності. Для вирішення всіх завдань з постановки бюджетування від кожного учасника команди потрібен набір певних навичок, що доповнюють один одного: професійних, міжособистісного спілкування (критикувати, але конструктивно, говорити останнє слово (завершувати процес, етап), але, не змінюючи суті прийнятих командних рішень і т.д.). Важливо враховувати комбінацію особистісних характеристик усіх членів команди й правильно розподілити ролі, а також врахувати тимчасову завантаженість і об'єм завдань, на виконання яких можна залучити фахівця.

Проєктну команду по постановці бюджетування повинен очолювати працівник підприємства, здатний ухвалювати ключові рішення й брати на себе повну відповідальність за результат, наприклад, виконавчий, фінансовий або операційний директор. Важливо, щоб посада працівника на підприємстві дозволяла контролювати хід робіт постановки системи бюджетування та

забезпечувати його виконання в рамках функціональних підрозділів підприємства. Завдання керівника команди по постановці бюджетування – у найкоротший строк довести команду до завершального етапу цього проєкту, не розгубивши по шляху її учасників і не втративши ентузіазму. Результати роботи будуть успішними для підприємства, якщо воно буде дотримуватися умов: оптимальний склад команди з погляду гнучкості управління – сім-дев'ять чоловік (середня група); команду по постановці бюджетування повинен очолювати керівник – авторитетний лідер у своїй професійній області й досвідчений організатор, авторитет якого в членів команди не викликати сумнівів і буде сприяти забезпеченню атмосфери довіри й конструктивного обговорення будь-яких питань; склад команди протягом усього життєвого циклу проєкту бажано залишати незмінним. Це можливо за умови грамотного добору членів і врахування їх особистісних особливостей. Якщо необхідно замінити члена команди, то рішення ухвалювати слід виважено, підійти до питання з усією серйозністю; до складу команди важливо включати фахівців, націлених на результат; потрібно створити умови для роботи команди: окреме обладнане приміщення, оснащене необхідною технікою й канцелярією, повинне бути завжди доступно для нарад.

Якщо в компанії складна, розгалужена структура з відокремленими підрозділами, то важливу роль відіграють засоби комунікації, якими слід забезпечити всіх учасників.

Постановка системи бюджетування в компанії може включати основні та додаткові види робіт. Основні види робіт обов'язкові для виконання, оскільки без них неможливо побудувати робочу систему бюджетування підприємства навіть у найспрошеному її варіанті. До них відносяться, наприклад: проєктування фінансової структури компанії; розробка структури генерального бюджету (визначення складу операційних і фінансових бюджетів і порядку їх формування, розробка бюджетних довідників, закріплення бюджетів за відповідними центрами відповідальності); затвердження бюджетної політики; розробка регламенту бюджетування (визначення горизонту планування; складання план-графіку підготовки бюджетів; підготовка робочих інструкцій і положень); тестування системи.

Додаткові роботи, такі як навчання працівників підприємства системі бюджетування, автоматизація процесу бюджетування, розробка на підставі бюджетних показників системи мотивації для центрів фінансової відповідальності, можуть бути присутнім у проєкті й виконуватися після завершення основних як їхнє логічне продовження. Але їх можна й відкласти на більш пізній строк або ж на деяких підприємствах взагалі не проводити.

Список використаних джерел:

1. Бугай В. З., Бугай А. В., Ренгевич Ю. Ю. Аспекти бюджетування в управлінні господарською діяльністю на підприємстві. *Вісник Запорізького національного університету. Економічні науки*. 2010. № 4(8). С. 10-16.

Тимочко Ю. З.,
студентка 1 курсу, спеціальності 073 “Менеджмент”
Науковий керівник: Коробка С. В.,
кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту
Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій
імені С.З. Гжицького, м. Львів, Україна

УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО БІЗНЕСУ

Малий бізнес виступає важливим каталізатором економіки та гарантує економічну стійкість держави. Розвиток сектору малого підприємництва сприяє відповіді на потреби споживачів у товарах та послугах, удосконаленню виробничо-збутових процесів, створенню нових робочих місць, забезпеченню фінансування працівників, підтримці конкурентної взаємодії, залученню інвестицій та сприянню соціально-економічному розвитку. Приватна ініціатива виступає як основа вільного суспільства та конкурентоздатного бізнесу, що визначає надійний економічний фундамент та стабільний розвиток після воєнних періодів.

Створення ефективної системи управління конкурентоспроможністю є ключовим елементом для успішного функціонування та розвитку підприємств малого бізнесу в умовах динамічного і невизначеного середовища. Для збереження своєї конкурентної позиції та розширення ринкової частки, підприємство повинно оперативнo реагувати на економічні зміни та ефективно використовувати потенційні зовнішні можливості.

Забезпечення конкурентоспроможності передбачає не лише адаптацію до негативних тенденцій, але й активне використання можливостей, які пропонує зовнішнє оточення. Такий підхід дозволяє підприємствам залишатися гнучкими, забезпечуючи їхню реагуючу та конкурентоздатну позицію на ринку.

Розуміння сутності управління конкурентоспроможністю підприємств малого бізнесу виступає фундаментом для керівників у визначенні проблем та завдань, формуванні гнучких управлінських рішень, розробці стратегій для набуття конкурентних переваг, а також для підтримки оптимального рівня конкурентних позицій підприємства та його готовності адаптуватися до змінливих умов конкуренції.

Сучасна концепція управління конкурентоспроможністю підприємств малого бізнесу розвивається на основі врахування викликів конкуренції в майбутньому, впливу глобалізаційних тенденцій та забезпечення успішного функціонування в стратегічній перспективі відповідно до встановлених цілей. Це вимагає формування нового стратегічного підходу до управління як на макрорівні (де розглядаються глобальні та макроекономічні фактори), так і на мікрорівні (де враховуються внутрішні процеси та особливості підприємства).

Ставлення до конкуренції за майбутнє та врахування глобальних тенденцій стає критично важливим для успіху. Нова стратегічна парадигма

вимагає не лише реагування на поточні виклики, але і висування довгострокових стратегій, які враховують та адаптуються до змін у бізнес-середовищі.

В умовах високого рівня ризику, що визначає сучасний конкурентний ландшафт, підприємства варто впроваджувати стратегічні системи управління конкурентоспроможністю. Ефективне управління конкурентоспроможністю сприяє підвищенню ефективності у процесі ухвалення управлінських рішень, підтримує надійність системи управління, а також забезпечує мобільність та гнучкість у використанні внутрішнього потенціалу. Управління конкурентоспроможністю допомагає створити ефективні механізми для адаптації до змін у бізнес-середовищі, сприяючи вдосконаленню внутрішніх процесів та максимізації потенціалу для досягнення конкурентних переваг.

Система управління конкурентоспроможністю підприємства містить організаційно-економічні механізми та інструменти, спрямовані на підвищення конкурентних переваг з метою успішної реалізації основної місії підприємства. Для досягнення цієї мети важливо враховувати вплив факторів як внутрішнього, так і зовнішнього середовища, а також формувати ефективну систему заходів для подолання та обмеження негативного впливу цих факторів на рівень конкурентоспроможності. У цьому контексті важливими є стратегічні важелі та заходи, спрямовані на виявлення та використання можливостей для покращення ефективності підприємств малого бізнесу, а також на оптимізацію внутрішніх процесів. Формування системи захисту передбачає активну реакцію на виклики зовнішнього середовища та розробку стратегій, спрямованих на збереження та розвиток конкурентних переваг.

Для підвищення конкурентоспроможності підприємства на сучасному ринку важливим є впровадження діджиталізації в систему управління. Удосконалення системи управління конкурентоспроможністю підприємств малого бізнесу передбачає значні організаційні зміни, а саме впровадження мотиваційних механізмів та використання адаптивних інструментів маркетингового менеджменту.

Список використаних джерел:

1. Бабій І., Баксалова О., Остапчук О. Механізм формування конкурентної політики малого підприємництва в післявоєнний період. *Innovation and Sustainability*. 2022. №2. С. 123–130. <https://doi.org/10.31649/ins.2022.2.123.130>.
2. Воронько-Невіднича Т. В., Гаращенко В. О., Титаренко К.О. Особливості управління результативністю підприємства за сучасних умов. *Management and entrepreneurship: trends of development* 3 (21). 2022. С.45-52. <https://doi.org/10.32782/easterneurope.26-10>.
3. Рекуненко І., Бондаренко А., Кобушко Я. Управління конкурентоспроможністю малих та середніх підприємств в ринкових умовах господарювання. *Економіка та суспільство*. 2023. №56. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-54>.
4. Хацер М. В. Булгакова К. В. Шляхи трансформації управління конкурентоспроможністю на підприємствах України в умовах російської військової агресії. *Академічний огляд*. 2018. 2 (49). <https://doi.org/10.32342/2074-5354-2018-2-49-7>.

Тимченко А. В.,
здобувач вищої освіти спеціальності 073 «Менеджмент»
Бурковська А. І.,
доктор філософії з економіки,
старший викладач кафедри менеджменту та маркетингу
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв

УПРАВЛІННЯ РЕІНЖІНІРИНГОМ ТА ІННОВАЦІЙНИМИ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ УКРАЇНИ

Сільське господарство України, як один з ключових секторів економіки, постійно зазнає впливу різноманітних факторів, включаючи зміни клімату, внутрішні та зовнішні економічні та політичні умови, а також технологічний прогрес. Успішне управління сільським господарством вимагає постійного вдосконалення бізнес-процесів та їх адаптації до змін у середовищі [1].

Одним з ключових інструментів для досягнення цієї мети є управління реінжинірингом бізнес-процесів. Реінжиніринг бізнес-процесів – це стратегічний підхід до перетворення та оптимізації бізнес-процесів з метою підвищення ефективності та конкурентоспроможності організації [2]. В контексті сільського господарства, реінжиніринг бізнес-процесів може містити перегляд та оптимізацію таких процесів, як вирощування та обробка сільськогосподарської продукції, логістика та постачання, управління запасами та інвентарем, а також маркетинг та збут продукції.

Реінжиніринг бізнес-процесів в сільському господарстві передбачає не лише оптимізацію наявних процесів, але і їх повне перетворення з метою підвищення продуктивності, зниження витрат і підвищення якості продукції. Наприклад, впровадження сучасних методів вирощування та обробки зернових культур може значно підвищити їх врожайність та якість, зменшуючи витрати на засоби захисту рослин та енергозатрати [3]. Щодо інноваційних бізнес-процесів, важливо активно впроваджувати передові технології та методи виробництва, які дозволяють сільськогосподарським підприємствам бути більш конкурентоспроможними на ринку. Наприклад, використання сучасних систем зрошення або впровадження агротехнологій точного землеробства дозволяє збільшити врожайність і знизити споживання води та добрив.

Однак управління реінжинірингом бізнес-процесів в сільському господарстві України повинно також враховувати особливості цього сектору, такі як великий обсяг робіт у полях, сезонність та залежність від погодних умов [4]. Тому ефективне впровадження реінжинірингу вимагає глибокого розуміння сільськогосподарських процесів та індивідуальних особливостей кожного аграрного підприємства.

Крім того, інноваційність в сільському господарстві відіграє важливу роль у забезпеченні стійкого розвитку та конкурентоспроможності сектору [3]. Впровадження нових технологій, методів виробництва та управління може

значно підвищити продуктивність, знизити витрати та ризики, а також забезпечити виробництво більш якісної та конкурентоздатної продукції. Інновації можуть стосуватися як сільськогосподарської техніки та обладнання, так і методів вирощування, обробки та зберігання продукції [5].

Однак важливо враховувати, що успішне впровадження інновацій у сільському господарстві вимагає не лише технічних знань та фінансових ресурсів, але й підтримки від держави, розвитку науково-дослідницької бази та залучення фахівців з відповідними компетенціями [3].

Таким чином, управління реінжинірингом та інноваційними бізнес-процесами в сільському господарстві України є важливим елементом сталого розвитку сектору. Шляхом постійного вдосконалення та адаптації бізнес-процесів та впровадження новаторських підходів та технологій, українське сільське господарство може досягти високих результатів, забезпечуючи якісне виробництво та конкурентоспроможність на міжнародному ринку.

Отже, управління реінжинірингом та інноваційними бізнес-процесами в сільському господарстві України є важливою складовою сталого розвитку цього стратегічного сектору економіки. Перетворення бізнес-процесів через реінжиніринг дозволяє досягти оптимізації, підвищення ефективності та конкурентоспроможності сільського господарства. Впровадження інновацій у сільське господарство сприяє підвищенню продуктивності, зниженню витрат та ризиків, а також покращенню якості та конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції. Проте успішна реалізація реінжинірингу та інновацій вимагає врахування особливостей сільського господарства, таких як сезонність, вплив погодних умов та потреба у підтримці держави.

Список використаних джерел:

1. Shebanina O., Burkovska A., Lunkina T., Burkovska A. The aspects of food security formation in the context of epidemiological restrictions in the USA. *Ukrainian Black Sea Region Agrarian Science*. 2022. 26(1), 19-29. DOI: [https://doi.org/10.56407/2313-092X/2022-26\(1\)-2](https://doi.org/10.56407/2313-092X/2022-26(1)-2)
2. Shebanina O., Burkovska A. Approaches to the Installation of the Subsistence Level in the Context of the Food Security in Ukraine. *Journal of Economics and Management Sciences*. 2018. Vol. 1. No. 2: 122–128. <https://doi.org/10.30560/jems.v1n2p122>.
3. Shebanina O., Golubeva O., Burkovska A. and Radzevicius G. The investment in the meat sector in the context of food security in Ukraine. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*. 2018. № 40(3). P. 393-402. DOI: <https://doi.org/10.15544/mts.2018.37>
4. Полторак А. С., Сухорукова А. Л., Бурковська А. І. Кібербезпека в системі трансформації управління бізнес-організацією. Трансформація менеджменту бізнес-організацій: сучасні тренди та виклики : колективна монографія. Київ : Державний вищий навчальний заклад «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана. 2021. С. 158-176.
5. Poltorak A., Burkovska A., Khrystenko O, Sukhorukova A. Dovgal I. Monitoring of relationships between indicators of food security of the states. *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science*, 2023. 1269(1), 012001. DOI:10.1088/1755-1315/1269/1/012001.

Ткаченко В. С.,
здобувач вищої освіти спеціальності 073 «Менеджмент»
Науковий керівник: Лівандовська О. А.,
асистент кафедри менеджменту та маркетингу
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

РОЛЬ СТРАТЕГІЧНОГО ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Глобальна макроекономічна нестабільність виникає з різних факторів, таких як геополітичні конфлікти, високі інфляційні тиски, коливання курсів валют та непередбачувані зміни у попиті на ринку. Глобальні кризи, такі як фінансова криза 2008 року, свідчать про складність та взаємозв'язок фінансових систем у всьому світі. В умовах глобальної макроекономічної нестабільності, стратегічне фінансове управління стає ключовим інструментом для забезпечення стійкості та успішного функціонування підприємств та економічних систем загалом.

Стратегічне фінансове управління в умовах глобальної макроекономічної нестабільності — це комплекс заходів та стратегій, спрямованих на забезпечення фінансової стійкості та ефективного використання ресурсів підприємства в умовах невизначеності та змін на світовому ринку. Відповідне фінансове управління допомагає підприємствам адаптуватися до змін, знижувати ризики та досягати стратегічних цілей [1].

Однією з ключових функцій стратегічного фінансового управління в умовах глобальної макроекономічної нестабільності є аналіз та управління ризиками. Фінансові менеджери повинні проводити оцінку та прогнозування ризиків, пов'язаних зі змінами в макроекономічному середовищі, такими як коливання валютних курсів, зміни ставок національних банків, геополітичні конфлікти тощо. На підставі цього аналізу вони розробляють стратегії для зменшення ризиків та захисту фінансових активів компанії [2;3].

Другою важливою функцією стратегічного фінансового управління є оптимізація фінансової структури компанії. Умови глобальної макроекономічної нестабільності можуть суттєво вплинути на доступність та вартість капіталу. Фінансові менеджери повинні уважно розглядати різні джерела фінансування, такі як боргові та власні кошти, та знаходити оптимальний баланс між ними для забезпечення фінансової стійкості та ефективності компанії.

Крім того, в рамках стратегічного фінансового управління важливими є стратегії управління ліквідністю та робочим капіталом. Умови нестабільності можуть викликати неочікувані зміни у платіжних потоках та створити труднощі з ліквідністю. Фінансові менеджери повинні розробляти стратегії для ефективного використання ресурсів та забезпечення необхідної ліквідності для подальшого функціонування бізнесу.

Нарешті, стратегічне фінансове управління включає розробку інвестиційних стратегій, які враховують глобальні макроекономічні тенденції. Фінансові менеджери повинні бути готові до викликів і можливостей, які пропонує глобалізація, та швидко реагувати на зміни в економічному середовищі. Інвестування в різноманітні активи та географічні ринки може сприяти зменшенню ризиків та забезпечити стале зростання капіталу компанії [2;3].

Отже, роль стратегічного фінансового управління в умовах глобальної макроекономічної нестабільності надзвичайно важлива. Шляхом аналізу ризиків, оптимізації фінансової структури, управління ліквідністю та розробки інвестиційних стратегій фінансові менеджери можуть забезпечити стійкість та успішне функціонування компаній у непередбачуваному глобальному економічному середовищі.

Список використаних джерел:

1. Бучко Т. Стратегічне управління фінансами підприємства. URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/42940/2/MNPK_2023_Buchko_T-Strategic_management_of_104-105.pdf
2. Збірник матеріалів VI міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Актуальні проблеми менеджменту та фінансів в сучасних глобалізаційних процесах» Концептуальні засади менеджменту та фінансів в умовах глобальної нестабільності» URL: [19932.pdf \(vsau.edu.ua\)](19932.pdf)
3. Степанюк Н. А. Глобальна фінансова нестабільність: реалії та перспективи. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2697>

Хилько І. І.,
*старший викладач кафедри економічної кібернетики,
комп'ютерних наук та інформаційних технологій,
Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв*

ПРОГНОЗУВАННЯ ПОКАЗНИКІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ЗА ДОПОМОГОЮ МОДЕЛЮВАННЯ

Моделювання господарської діяльності підприємства, як об'єкта дослідження, передбачає розробку певних економіко-математичних моделей для найбільш повного і вірогідного відображення процесу функціонування як суб'єкта господарювання в цілому, так і окремих його структурних підрозділів.

Прогноз – це спроба визначити стан явища чи процесу в майбутньому. Прогнозування стану підприємства або організації – це наукове обґрунтування можливих кількісних та якісних змін його стану в майбутньому, а також альтернативних способів і строків досягнення очікуваного стану [1].

Залежно від джерел інформації, технології її обробки та одержаних результатів, економічні методи прогнозування поділяються на дві порівняно великі групи: фактографічні та евристичні.

Фактографічні методи прогнозування базуються на використанні фактичних матеріалів, що детально характеризують зміни в часі всієї сукупності чи окремих показників об'єкта прогнозування. Основними в цій групі є методи екстраполяції функцій та кореляційно-регресійні моделі. Форму взаємозв'язку прогнозованих явищ з іншими явищами можна зобразити у вигляді регресійного рівняння типу $y = f(x_1, x_2, \dots, x_n)$. Значення прогнозованого показника визначається способом підстановки в рівняння значення ознак та оцінки очікуваного середнього значення результативної ознаки.

Евристичні методи передбачають здійснення прогнозних розробок за допомогою логічних прийомів і методичних правил теоретичних досліджень.

Моделювання є важливим засобом розв'язання багатьох економічних завдань і проведення аналітичного дослідження. Метод моделювання – це конструювання моделі на основі попереднього вивчення об'єкта, визначення його найбільш суттєвих характеристик, експериментальний і теоретичний аналіз створеної моделі, а також необхідне коригування на підставі одержаної інформації.

Процес перетворення економічної інформації в аналітичну, яка має бути використана для прийняття відповідних науково обґрунтованих управлінських рішень, передбачає розв'язання комплексу стандартних аналітичних завдань за певними аспектами економічної діяльності: характер використання виробничих ресурсів, собівартість товарної продукції, фінансовий стан підприємства. Ці завдання розв'язують для визначення напрямків підвищення ефективності виробництва на підприємстві, підготовки проєктів відповідних управлінських рішень. Розв'язання конкретного завдання аналітичного дослідження передбачає використання відповідної економіко-математичної моделі.

Загальний порядок розробки імітаційної моделі включає виконання таких робіт: 1) визначення змісту господарського завдання; 2) збирання і систематизація необхідної інформації; 3) побудова імітаційної моделі; 4) перевірка функціонування моделі; 5) уточнення моделі; 6) використання моделі для розв'язання завдання [2].

У процесі розробки моделі можливі певні зміни відповідно до конкретних обставин, сезонних і циклічних коливань тощо. Характер досліджень, що виконуються за допомогою моделювання, є суто ймовірнісним. Ефективний автоматизований процес розв'язання аналітичних завдань передбачає оптимальний варіант поєднання трьох найважливіших його елементів: економічної інформації, формалізованої постановки завдання, математичної моделі розв'язання завдання.

Найбільш поширеним є застосування моделювання для встановлення зв'язку між узагальнюючими результатними показниками ефективності діяльності підприємства і зовнішніми факторами, що обумовлюють певні їх значення. За способом поєднання факторів-аргументів у моделі останні поділяються на чотири типи [3].

До першого типу належать адитивні моделі. У них результативний показник визначається як алгебраїчна сума кількох факторних показників. Другий тип є так званим мультиплікативним. У цьому разі результативний узагальнюючий показник визначається як добуток певної кількості факторів. Третій тип – це кратні моделі. Вони застосовуються, якщо значення функціонального показника розраховується як співвідношення факторних показників. І нарешті, четвертий тип є комбінованим, тобто таким, що поєднує в собі попередні моделі.

Змістом будь-якої економіко-математичної моделі є виражена у формально-математичних співвідношеннях економічна сутність умов задачі й поставленої мети. У моделі економічна величина представляється математичним співвідношенням, але не завжди математичне співвідношення є економічним. Опис економічних умов математичними співвідношеннями є результат того, що модель установлює зв'язки й залежності між економічними параметрами або величинами.

Таким чином, для прогнозування показників діяльності підприємства необхідно побудувати відповідну адекватну економіко-математичну модель. Отримати рішення, яка дозволяє передбачити перебіг подій і тенденції розвитку властиві підприємству, з'ясувати умови його існування й встановити режим діяльності з урахуванням впливу різних чинників.

Список використаних джерел:

1. Кулявець В. О. Прогнозування соціально-економічних процесів : навч. посіб. Київ : Кондор, 2007. 148 с.
2. Шморгун Н. П., Головка І. В. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. 525 с.
3. Жлуктенко В. І., Наконечний С. І., Савіна С. С. Стохастичні процеси та моделі в економіці, соціології, екології : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2002. 226 с.

Чередниченко К. М.,
здобувач вищої освіти спеціальність 181 «Харчові технології»
Сухорукова А. Л.,
кандидат наук з державного управління,
доцент, доцент кафедри менеджменту та маркетингу
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МОЛОДІ

Для сучасного українського суспільства вища освіта визначається фундаментом особистісного розвитку, пріоритетною галуззю державної політики, тому зростає інтерес вчених до аналізу і дослідження різноманітних аспектів функціонування закладів вищої освіти.

Згідно з твердженнями науковців, соціокультурне проєктування – є основою органічного синтезу культурного та соціального аспектів, людського буття, спрямований на розвиток соціуму на засадах інноваційних технологій зі збереженням особливостей національного менталітету та архетипів культури нації [1, с. 8].

З кожним роком зростає потреба в освічених фахівцях, які вміють не тільки жити в громадському суспільстві та правовій державі, а й створювати належну систему освіти; мати інформаційно-комунікативну й культурну компетентності. Освіта має використовувати свій потенціал задля збереження єдиного соціокультурного простору країни, рівноправності національних культур та інших аспектів, завдяки яким людина здатна активно ввійти та розвиватися в соціальному і культурному середовищах.

Це актуалізує проблему формування культурного середовища вищих закладів освіти, як явища, що відображає особливості нового розуміння освіти, його структури та інноваційних процесів [2].

В соціокультурному середовищі відбувається процес формування особистості, її розвиток та саморозвиток у взаємодії з іншими людьми, а також предметними та природними явищами.

Освітнє середовище розглядається як форма освітньої практики поряд з освітніми процесами та освітніми інститутами, що організовує та насичує її освітніми ресурсами.

Щодо закордонних соціально-культурних та освітньо-правових аспектів розвитку вищої освіти, то можна навести наступні приклади. У Франції поширеною є волонтерська практика у сфері культури, мистецтва, дозвілля, туризму, спорту, творчості; добровольці складають близько половини соціальних працівників. В Австралії, та інших англomовних країнах завдяки тим, хто у вільний час виконує обов'язки працівників культури та дозвілля, заощаджується до понад 75% видаткової частини бюджету. Волонтери основною професією яких є наукова, педагогічна, політична праця, утворюють

соціально-культурний актив; вони часто беруть участь у семінарах досвідчених менеджерів соціокультурної сфери [3].

В наш час також є досить актуальною тематика розвитку інклюзивного освітнього процесу в закладах вищої освіти, що гарантує доступність якісної вищої освіти для людей з особливими освітніми потребами.

В американському словнику англійської мови «Merriam-Webster» [3] поняття «інклюзія» трактується як процес включення осіб з особливими потребами в освітній процес у звичайних класах закладів освіти.

Розвиток інклюзивної освіти закріплено в міжнародних і державних нормативних документах, а саме: Всесвітній декларації прав людини (1948 р.), де зазначено, що «кожна людина має право на освіту. ... професійна освіта повинна бути загальнодоступною, а вища освіта повинна бути однаково доступною для всіх на основі здібностей кожного» [2]; Конвенції про права осіб з інвалідністю (2006 р., ратифікованою Україною 2009 р.), де наголошено, освіта повинна бути доступною «без дискримінації й на підставі рівності можливостей ...» у межах інклюзивної системи освіти на всіх рівнях; Конституції України (1996 р.); Законах України «Про освіту» (2017 р.), «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» (1991 р.) та інших.

В Україні спостерігається тенденція активного включення до соціального життя осіб з особливими освітніми потребами. Інклюзивна освіта дає змогу особам з особливими освітніми потребами навчатися у закладах вищої освіти поряд з іншими здобувачами вищої освіти. Безперечно, включення в економічне й соціальне життя суспільства для молодшої людини з інвалідністю є життєво необхідним. Однією з найважливіших форм входження її в соціум є професійна реабілітація, складовою якої є професійна реабілітація, професійна освіта, зокрема вища.

На сьогодні, інклюзивна вища освіта в Україні розвивається на основі новітніх принципів європейських програм і освітніх практик навчання та соціалізації молоді з особливими освітніми потребами, що сприяють успішній адаптації та соціальній інтеграції студентів з інвалідністю.

Список використаних джерел:

1. Всесвітня декларація прав людини. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015 (дата звернення: 16.03.2024).
2. Конвенція про права осіб з інвалідністю. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71 (дата звернення: 16.03.2024).
3. Шевцов А. Студенти з порушеннями опорно-рухового апарату в інтегрованому навчальному закладі. Київ: Видавничий Дім «Слово». URL: <http://journals.dspu.in.ua/index.php/psychology/article/view/429/388>
4. Arabov N., Sukhorukova A., Voloshyna-Sidei V., Khomitov K., Nasimov D., Ismailov B., Bakayev Z. Assessment of the efficiency of public-private partnership in the service sector. E3S Web of Conferences. 2023. 452 05028.
5. Сухорукова А. Л. Взаємодія обласних державних адміністрацій з інститутами громадянського суспільства. *Науковий вісник*. №4. К. : ВПЦ АМУ, 2010. С. 408–417.

Яловега Л. В.,
канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування,
Лега О. В.,
канд. екон. наук, доцент, професор кафедри обліку і оподаткування,
Прийдак Т. Б.,
канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування
Полтавський державний аграрний університет, м. Полтава

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА СИСТЕМА: СУТНІСТЬ ТА СКЛАДОВІ

Соціально-економічна система, як економічна категорія, уособлює сукупність ресурсів і економічних суб'єктів, які взаємопов'язані між собою в сфері виробництва й споживання, обміну й розподілу та утворюють єдине ціле – соціально-економічну структуру [1]. Соціально-економічна система, насамперед, характеризується системною якістю, яка набуває властивостей, що не притаманні її складовим. Впродовж тривалого періоду науковці прагнуть з'ясувати закономірності функціонування соціально-економічної системи, виявити резерви та запровадити систему оцінювання її потенціалу. Вочевидь потенціал соціально-економічної системи складається з економічної та соціальної компоненти, що формує сукупність можливостей у межах реальних обмежень: законодавчо-правового, галузевого, фінансового та організаційного характеру, де враховуються показники, що визначають розвиток самої системи.

У контексті невизначеності, соціально-економічні системи піддаються впливу як зовнішніх, так і внутрішніх факторів. Зовнішні включають нові економічні умови постачання й збуту продукції (робіт, послуг); інноваційні досягнення; зміни у податковому законодавстві тощо. Внутрішні фактори включають реструктуризацію підприємств, зміни у складі працівників (кількісні або якісні), впровадження нових форм оплати праці, погіршення атмосфери в колективі, а також морального та фізичного зносу обладнання.

Соціально-економічні системи мають ієрархічну структуру, де керівники кожного рівня підпорядковуються вищому керівництву, але мають певну автономію. Цей принцип спрощує систему управління і допомагає подолати інформаційні бар'єри. Сучасні підприємства, корпорації та інші організації є складними соціально-економічними системами з унікальними характеристиками, деякі з яких неможливо контролювати. Відтак соціально-економічні системи визначаються складовими потенціалу окремого суб'єкта господарювання чи об'єднання.

Термін «потенціал» у своєму етимологічному значенні походить від латинського слова «potential», що характеризує приховані можливості, які у виробничій практиці можуть перейти в реальну дійсність [2, с. 468]. До складових потенціалу підприємства, зазвичай, відносять все, що пов'язане з функціонуванням і розвитком господарюючого суб'єкта. Більшість авторів вважає, що структура потенціалу підприємства представлена суб'єктними та об'єктними складовими, про що свідчать дані рис. 1. Наразі соціально-

економічні системи здатні накопичувати досвід, самовдосконалюватися і саморегулюватися, проте їх ефективне функціонування вимагає кадрового управління.

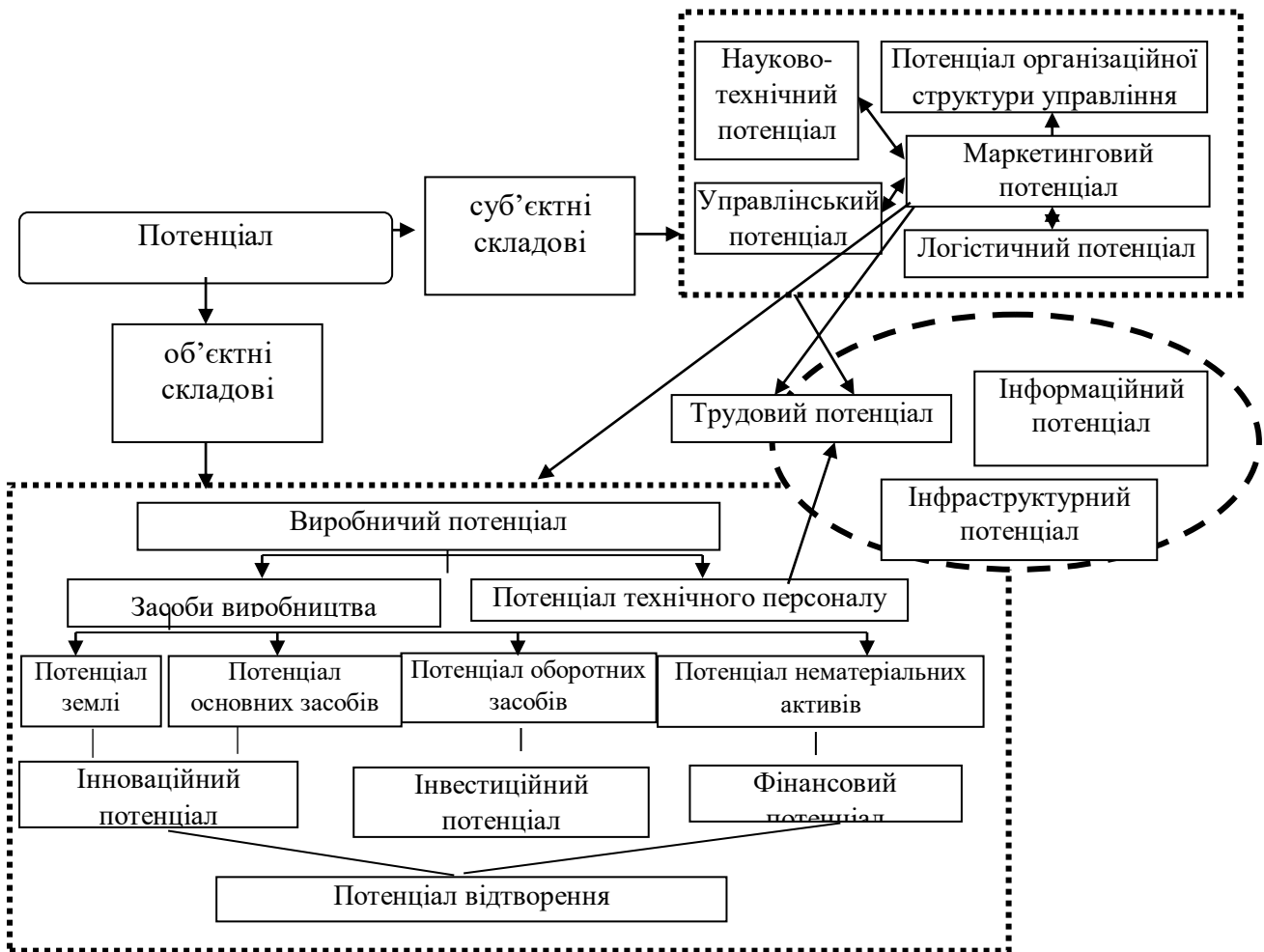

Рис. 1. Складові потенціалу підприємства

*Джерело: узагальнено авторами

Отже, підхід, спрямований на систематичне вивчення сутності соціально-економічних систем, передбачає аналіз їх структурних та функціональних складових. Якщо система не має належної підтримки з боку організаційних, економічних, кадрових або інших ресурсів, ефективність діяльності суб'єкта господарювання значно знижується. Лише шляхом синергії всіх складових соціально-економічної системи можна досягти бажаного рівня результативності.

Список використаних джерел:

1. Левицький В. О. Розвиток соціально-економічних систем в сучасних умовах. *Формування механізму зміцнення конкурентних позицій національних економічних систем у глобальному, регіональному та локальному вимірах*; матер. VI Міжнар. наук.-практ. конф. (31 березня – 01 квітня 2021 р.). Т. : ФОП Паляниця В.А., 2021. С. 22–24. URL: <http://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/34943>
2. Врублевський В. К., Мазура В. М. Політичний словник. Київ : Головна редакція УРЕ, 1982. 656 с.

Карламов Д. О.,
здобувач вищої освіти спеціальності 051 «Економіка»
Наукові керівники: Полторак А. С.,
д-р екон. наук, професор,
Миколаївський національний аграрний університет,
Волосяк Ю. В., *заступник сільського голови з питань відбудови та*
цифрової трансформації громади, Шевченківська територіальна громада,
Україна

ВАЛЮТНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

В умовах прискореної глобалізації світової економіки однією з найважливіших проблем є зростання загроз у сфері фінансів, особливо стосовно рівня валютної безпеки. Інтеграція до світової фінансової системи має враховувати інтереси держави, існуючі загрози та сучасні тенденції розвитку фінансових ринків [1]. Водночас слід зазначити, що інтеграція України у світовий фінансовий простір несе не лише нові можливості для розвитку фінансової індустрії, а й потенційні загрози, найсуттєвішими з яких є зниження контролю над фінансовою системою та здатності підтримувати розвиток важливих стратегічних секторів національної економіки.

Свій внесок у дослідження окремих питань забезпечення валютної безпеки держави внесли такі науковці, як О. Барановський [1], О. Васильчишин [2], А. Полторак [4], Н. Сіренко, І. Баришевська, О. Мельник, К. Костерчук [5], О. Христенко, А. Сухорукова, Т. Мороз, О. Шарін [6] та інші. Однак нові умови воєнного стану в Україні формують нові загрози механізмам забезпечення валютної безпеки.

Стабільність національної валюти та її конвертованість вважаються невід'ємними атрибутами фінансової безпеки будь-якої країни. Умовами для досягнення гривнею реальної стабільності та ліквідності є насамперед повне монетарне законодавство, обґрунтована грошово-кредитна політика, чітка грошова система та нормально функціонуючий валютний ринок.

Відповідно до Закону України «Про валюту і валютні операції» від 21.06.2018 р. № 2473-VIII валютне регулювання – діяльність Національного банку України та Кабінету Міністрів України, спрямована на регламентацію здійснення валютних операцій суб'єктами валютних операцій і уповноваженими установами. Валютна безпека – це стан курсоутворення, який характеризується високою довірою суспільства до національної грошової одиниці, її стійкістю, створює оптимальні умови для поступального розвитку вітчизняної економіки, залучення в країну іноземних інвестицій, інтеграції України до світової економічної системи, а також максимально захищає від потрясінь на міжнародних валютних ринках [3].

Проаналізуємо рівень валютної безпеки України за 2009-2022 рр. та представимо інформацію в табл. 1.

Таблиця 1 Динаміка стану валютної безпеки України

Роки						
Зміна офіційного курсу гривні до долара США, середній за період (x ₁)						
2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
152,99	98,20	100,50	100,25	100,00	148,81	183,68
2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
116,99	104,11	102,26	95,04	104,29	101,22	118,50
Валові міжнародні резерви України, місяців імпорту (x ₂)						
2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
2,80	4,40	3,80	3,00	3,50	1,80	3,00
2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
3,00	3,20	3,30	4,90	4,80	3,80	4,08
Частка кредитів, сформованих в іноземній валюті, в сукупному обсязі кредитів, % (x ₃)						
2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
50,85	46,03	40,31	36,75	33,82	46,31	55,81
2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
49,43	43,87	42,78	36,85	36,68	28,90	27,73
Сальдо купівлі-продажу іноземної валюти (населенням), млрд дол. США (x ₄)						
2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
0,57	-9,70	-13,40	-10,20	-1,20	2,40	1,50
2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
2,50	2,10	1,50	0,20	1,10	1,20	23,10
Доларизація грошової маси, % (x ₅)						
2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
29,1	29,1	30,4	32,1	27,2	32,6	32,2
2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
32,9	31,9	29,2	28,7	26,9	23	32

Джерело: [7]

Отже, ситуація на валютному ринку України свідчить про об'єктивну необхідність розробки та правового закріплення дієвої державної стратегії забезпечення валютної безпеки.

Список використаних джерел:

1. Барановський О.І. Специфіка фінансової безпеки в банківській сфері. 2014. №9. С. 17-23. DOI: 336.71:005.934.
2. Васильчишин О.Б. Аналіз наявних моделей оцінки фінансової безпеки банків і банківської системи і напрями їх удосконалення. 2016. №2. С. 156-164. ISSN: 1562-0905.
3. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України. 2013. №1277. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13>
4. Полторак А. С. Експрес-аналіз стану фінансової безпеки України. Економічний форум. 2019. № 4. С. 212-217.
5. Sirenko N., Baryshevska I., Melnik O., Poltorak A., Kosterchuk K. Impact of the land market on the financial security of Ukraine. *Theoretical and Scientific Approaches to the Problems of Modern Economy*: monograph. Boston : Primedia eLaunch, 2020. 371 p. pp. 24-35..
6. Poltorak A., Khrystenko O., Sukhorukova A., Moroz T., Sharin O. Development of an integrated approach to assessing the impact of innovative development on the level of financial security of households. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*. 2022. № 1(13-115), pp. 103–112. doi: 10.15587/1729-4061.2022.253062.
7. Poltorak A. S., Tyshchenko S.I., Khrystenko O. A., Ribachuk V.P., Kuzoma V.V. and Stamat V.M. Theoretical and praxeological approaches to monitoring the state of financial security of Ukraine. *Economic and cyber security* : collective monograph. 2023. Kharkiv: PC Technology Center, 2023. Pp. 123-159. DOI: <https://doi.org/10.15587/978-617-7319-98-5.ch5>.

Радько Д. Р.,
здобувач вищої освіти спеціальності
281 «Публічне управління та адміністрування»
Наукові керівники: Полторак А. С.,
д-р екон. наук, професор, завідувач кафедри
менеджменту та маркетингу,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна,
Васюк Т.В., бухгалтер ТОВ «Югстанкосервіс», Україна

ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Податкова система відіграє ключову роль у перерозподілі фінансових ресурсів між різними верствами суспільства, галузями економіки та регіонами країни. Вона є потужним інструментом регулювання економічних процесів та стимулювання розвитку пріоритетних напрямків діяльності. Від ефективності податкової системи залежить рівень інвестиційної привабливості держави, стимули для ведення бізнесу та створення нових робочих місць.

Формування збалансованої та справедливої податкової системи є одним із найскладніших завдань для будь-якої країни. Вона повинна враховувати інтереси усіх верств населення, забезпечувати стабільність економічного розвитку та сприяти зростанню добробуту громадян. Водночас, надмірне податкове навантаження може стримувати економічну активність, а надто низькі ставки не дозволяють акумулювати достатні кошти для покриття державних видатків.

Однією з ключових проблем податкової системи України є нерівномірний розподіл податкового навантаження між різними галузями економіки, формами власності та категоріями платників податків. Це призводить до викривлення конкурентного середовища та створення нерівних умов для ведення бізнесу [1].

Так, спостерігається значне податкове навантаження на легальний бізнес, в той час як тіньовий сектор економіки залишається недостатньо оподаткованим. Наявні пільги та преференції для окремих галузей чи видів діяльності можуть ставити їх у більш вигідне становище порівняно з іншими сферами [2].

Також значною проблемою для податкової системи України є поширення практики ухилення від сплати податків та існування тіньового сектора економіки. За оцінками експертів, рівень тінізації економіки в Україні сягає 30-40% ВВП [3].

Ще однією проблемою є недосконалість та нестабільність податкового законодавства в Україні. Часті зміни в Податковому кодексі, наявність колізій та прогалин у законодавстві створюють правову невизначеність для платників податків та ускладнюють процеси адміністрування податків [5].

Крім того, існують проблеми з адмініструванням податків з боку фіскальних органів. Це стосується неефективної системи контролю за

повнотою та своєчасністю сплати податкових зобов'язань, корупційних ризиків, недостатньої цифровізації та автоматизації процесів [4].

Відсутність належного сервісного обслуговування платників податків, складність процедур звітності та сплати податків також створюють перешкоди для належного функціонування податкової системи.

Викладені вище проблеми та виклики, з якими стикається податкова система України, демонструють нагальну потребу у її реформуванні та вдосконаленні. Наявні недоліки перешкоджають ефективному формуванню доходів бюджетів різних рівнів, створюють нерівні умови для бізнесу, сприяють поширенню тіньової економіки та ухиленню від сплати податків.

Водночас, комплексне вирішення означених проблем відкриває значний потенціал для збільшення податкових надходжень та зміцнення фінансової бази держави. Упровадження відповідних реформ дозволить не лише наповнити бюджети, а й підвищити інвестиційну привабливість країни, покращити бізнес-клімат та забезпечити сталий економічний розвиток.

Реформування системи оподаткування та гармонізація із законодавством ЄС Одним із ключових напрямів вдосконалення податкової системи України є її реформування відповідно до кращих європейських практик та стандартів. Це передбачає гармонізацію вітчизняного податкового законодавства із законодавством Європейського Союзу в рамках виконання Угоди про асоціацію [6].

Необхідно забезпечити відповідність податкової системи принципам справедливості, нейтральності, стабільності та простоти. Важливо впорядкувати наявні податкові пільги та преференції, скасувавши ті, що є економічно необґрунтованими та призводять до викривлення конкуренції.

Доцільно вжити заходів для розширення податкової бази, зокрема, за рахунок оподаткування нерухомості, ренти від використання природних ресурсів, екологічного оподаткування тощо. Це дозволить диверсифікувати джерела податкових надходжень [7].

Заходи з детінізації економіки та боротьби з ухиленням від сплати податків Невід'ємною складовою вдосконалення податкової системи має стати комплекс заходів, спрямованих на детінізацію економіки та подолання практики ухилення від сплати податків. Це дозволить залучити додаткові надходження до бюджетів різних рівнів.

Необхідно посилити відповідальність за порушення податкового законодавства, а також забезпечити невідворотність покарання для тих, хто ухиляється від сплати податків. Важливим є розширення міжнародного співробітництва в питаннях обміну податковою інформацією та протидії розмиванню податкової бази [8].

Удосконалення податкового адміністрування та сервісних послуг Ефективне адміністрування податків є однією з передумов успішного функціонування податкової системи. У цій сфері необхідно забезпечити спрощення податкових процедур, запровадження електронного документообігу, розширення можливостей для дистанційної взаємодії з платниками податків.

Важливим є підвищення рівня обслуговування платників податків шляхом надання якісних консультаційних послуг, роз'яснення змін у податковому законодавстві, а також усунення адміністративних бар'єрів та корупційних ризиків [9].

Крім того, доцільно вдосконалити систему податкового контролю на основі ризик-орієнтованого підходу, що дозволить зосередитися на перевірках суб'єктів з високим ступенем ризику порушень, водночас знижуючи навантаження на сумлінних платників податків [10, 11].

Так, податкова система України на сучасному етапі стикається з низкою викликів та проблем, що стримують її ефективність у формуванні доходів бюджетів. Серед ключових недоліків - нерівномірний розподіл податкового навантаження, поширена практика ухилення від сплати податків та існування тіньового сектору економіки, а також недосконалість податкового законодавства й недоліки в адмініструванні податків.

Лише за умови комплексної реалізації зазначених вище заходів податкова система зможе повною мірою виконувати свою фіскальну функцію, забезпечуючи стабільні та достатні надходження для фінансування пріоритетних видатків держави й місцевого самоврядування. Це, у свою чергу, сприятиме економічному зростанню, підвищенню добробуту громадян та зміцненню фінансової безпеки держави.

Список використаних джерел:

1. Проблеми реформування податкової системи України : аналіт. доп. / Нац. ін-т стратег. дослідж. Київ, 2020. 54 с.
2. Оподаткування в Україні: оцінка рівня та ефективності : звіт ОЕСР. Париж, 2022. 115 с.
3. Тіньова економіка в Україні: причини та шляхи подолання : аналіт. зап. / Нац. ін-т стратег. дослідж. Київ, 2021. 32 с.
4. Про результати аудиту ефективності адміністрування податків і зборів : звіт Рахункової палати України. Київ, 2023.
5. Податкова система України: виклики сьогодення : зб. наук. праць / Ін-т економіки та прогнозування НАН України. Київ, 2022. 227 с.
6. Угода про асоціацію між Україною та ЄС // Урядовий портал. URL: <https://cutt.ly/vw1sPFfq> (дата звернення 06.03.2024).
7. Оподаткування природних ресурсів та екологічне оподаткування в Україні // Центр Разумкова. 2021. URL: <https://cutt.ly/0w1sAamI> (дата звернення 06.03.2024).
8. Концепція модернізації системи адміністрування податків // Мінфін України. 2022. URL: <https://cutt.ly/qw1sAIAJ> (дата звернення 06.03.2024).
9. Ризик-орієнтований підхід у податковому контролі // НБУ. 2019. URL: <http://surl.li/rgzrf> (дата звернення 06.03.2024).
10. Полторак А. С., Головка М. Й. Міжнародні тенденції податкових трансформацій в умовах фіскальної децентралізації. *Економіка і управління*. 2017. № 2 (74). С. 90–99.
11. Полторак А. С., Волосюк Ю. В. Комплексний підхід до кількісного оцінювання податкових ризиків держави. *Актуальні проблеми економіки*. 2017. № 2 (188). С. 269–276.

Хржановський Д. О.,
здобувач вищої освіти спеціальності 051 «Економіка»

Полторак А.С.,
д-р екон. наук, професор, завідувач кафедри менеджменту та маркетингу

Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв, Україна

БОРГОВА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ ЯК ОСНОВА ЇЇ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ

Боргова безпека держави – рівень внутрішньої та зовнішньої заборгованості з урахуванням вартості її обслуговування й ефективності використання внутрішніх та зовнішніх запозичень, достатній для вирішення соціально-економічних потреб країни [1, 2].

Проблемам управління борговою безпекою держави як складової фінансової безпеки та важливого елементу її фінансової стабільності приділені праці О. Бригінця [1], Н. Владимирової [2], О. Гапонюка [3], О. Івашко [4], Н. Сіренко, О. Мельник, А. Луценка, Л. Борисенко [6], О. Христенко, А. Сухорукової, Т. Мороз, О. Шаріна [7] та інших науковців, але через дедалі більший нестабільний стан економіки, процеси глобалізації у економічній сфері та змінні тенденції у напрямках зміцнення фінансової безпеки держави, тема залишається актуальною і важливою для проведення подальших досліджень.

Концепція та стратегія зміцнення фінансової безпеки країни повинні знаходити відображення в бюджетній, борговій, банківській, валютній, грошово-кредитній, фондовій та інвестиційній політиці. Фінансова стабільність має базуватися на ефективному механізмі, що враховує ризики для забезпечення фінансового складника економічної безпеки, що є системою організаційних та інституційно-правових заходів впливу, спрямованих на своєчасне попередження й ліквідацію загроз фінансовій безпеці. Нині загрози фінансовій безпеці України містяться у сферах: політичній, економічній, законодавчої нестабільності, інституційних деформацій та адміністративної незавершеності, тіньової економіці, залежності вітчизняної економіки від зовнішніх фінансових ресурсів [1].

У цьому контексті забезпечення фінансової безпеки держави необхідно розглядати з позиції забезпечення динамічного розвитку національної економіки у цілому та окремо взятих суб'єктів господарювання зокрема, що в довгостроковому періоді є показником дієвості процесів управління.

Відповідний рівень боргової безпеки України дає змогу зберегти стійкість фінансової системи до внутрішніх або зовнішніх загроз, забезпечити відносну незалежність держави, зберігаючи при цьому економічну можливість країни здійснювати виплати без загрози втратити суверенітет, підтримуючи належний рівень платоспроможності та кредитного рейтингу. Загроза неадекватної структури державного боргу країни і незваженої політики у сфері державних запозичень у цілому збільшується в умовах воєнного стану.

Оскільки можливості зменшення боргового навантаження на економіку країни через реструктуризацію обмежені, державна політика поступово повинна переходити від переоформлення платежів до стратегічного управління державним боргом [3, 4].

Отже, фінансова безпека є важливим компонентом національної безпеки країни, від рівня якої залежить у цілому добробут держави. Для зміцнення фінансової безпеки державі необхідно виробити механізм, а також впровадити ефективну інфраструктуру фінансового ринку. Для мінімізації ризиків необхідним є постійний моніторинг стану фінансової безпеки держави, а також постійне вдосконалення, розроблення та застосування заходів щодо її зміцнення.

Список використаних джерел:

1. Бригінець О.О. Особливості формування механізму правового забезпечення фінансової безпеки України. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки*. 2016. № 837. С. 36–41.
2. Владимірова Н.П. Напрями реформування державного фінансового контролю задля забезпечення боргової безпеки суб'єктів господарювання. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 16. С. 46–52.
3. Гапонюк О.І. Фінансова безпека держави та шляхи її забезпечення. *Вісник Приазовського державного технічного університету. Економічні науки*. 2014. Вип. 27. С. 81–87.
4. Івашко О. Фінансова безпека України в умовах кризових явищ в економіці. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2015. № 2. С. 61-66.
5. Полторак А. С. Експрес-аналіз стану фінансової безпеки України. *Економічний форум*. 2019. № 4. С. 212-217.
6. Sirenko N., Poltorak A., Melnyk O., Lutsenko A., Borysenko L. Innovative approaches for the evaluation and forecasting of debt levels of the security in Ukraine. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2020. Vol. 3(34). pp. 207-218. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v3i34.215510>.
7. Poltorak A., Khrystenko O., Sukhorukova A., Moroz T., Sharin O. Development of an integrated approach to assessing the impact of innovative development on the level of financial security of households. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*. 2022. № 1(13-115), pp. 103–112. doi: 10.15587/1729-4061.2022.253062.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**ТРАНСФОРМАЦІЯ МЕНЕДЖМЕНТУ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ
МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ**

Матеріали

II Всеукраїнської науково–практичної інтернет-конференції,
м. Миколаїв, 20-22 березня 2024 р.

Технічний редактор: Арапенко Вікторія

Формат 60 x 84 1/16. Ум. друк. арк. 4,7

Тираж 100 прим. Зам. № ____

Надруковано у видавничому відділі

Миколаївського національного аграрного університету

54008, м. Миколаїв, вул. Г. Гонгадзе, 9

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4490 від 20.02.2013 р.